

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

SEA na Program rozvoje venkova ČR 2007-2013 (stav z června 2006):

Vyjádření Hnutí DUHA

Zpracovalo Hnutí DUHA
Jaromír Bláha a Vojtěch Kotecký, červen 2006

Zpracování těchto připomínek umožnila laskavá finanční podpora Heinrich Böll Stiftung (prostřednictvím Friends of the Earth Europe) a Nadace Partnerství.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A› Bratislavská 31, 602 00 Brno
T› 545 214 431
F› 545 214 429
E› info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.

1. Úvod

Hnutí DUHA je přivítalo příležitost k připomínkování návrhu Programu rozvoje venkova, který je podrobován posouzení vlivů na životní prostředí (SEA).

Vyjádření se vztahuje k poslední úplné verzi programu, která byla zveřejněna v červnu 2006 na internetových stránkách Ministerstva zemědělství.¹

Podpory z EAFRD na roky 2007-2013, k jejichž rozdělení program slouží, představují mimořádnou příležitost pro český venkov. Nejenže nabízejí šanci k řešení vážných problémů: ekonomické závislosti na intenzivní výrobě, vysokého zornění půdy a krajiny bez zeleně, značného znečištění řek a potoků, nestabilních lesů představujících riziko pro budoucnost produkce dřeva.

Hlavně umožní masivně investovat do pozitivní vize venkova, kde ekonomika bude založena na pestré směsi různých odvětví (zemědělství, turistika, lesnictví, obnovitelné zdroje energie), který bude krajinu namísto exploatace využívat ke svému prospěchu (turistika, šetrné zemědělství, zvyšování retenční schopnosti krajiny) a jehož přirozenou součástí se stane bohatá příroda a čisté prostředí (obnova zeleně, péče o vzácná přírodní území, čisté vodní toky).

V české státní správě a na politické scéně panuje víceméně konsensus nad takovou vizí. Na rozdíl od dosavadního modelu je zárukou dlouhodobé hospodářské prosperity a oživení vesnic. Přesto se jí nikdy nepodařilo uskutečnit.

Důvodem byl nedostatek finančních prostředků k takové reformě. Nebyly peníze k investicím do diverzifikace ekonomiky na venkově – rozvoji zařízení pro drobnou turistiku, vybudování zázemí pro ekologické zemědělství a podobně. Navzdory všem dobrým záměrům proto zůstal konzervovaný dosavadní model.

Nebyly také peníze k obnově poškozené krajiny – navrácení rozptýlené zeleně, vybudování polních cest, přechodu na šetrné lesnictví, obnově přirozené dynamiky vodních toků, vybudování čističek.

EAFRD umožňuje během několika let investovat bezprecedentní částky do klíčových reforem, které promění tvář českého venkova. Pokud má v tomto úkolu úspěch, musí se soustředit na klíčová opatření.

V tomto vyjádření shrnujeme komentář Hnutí DUHA k navrženému Programu rozvoje venkova. Skládá se ze tří částí:

- první stručně shrnuje několik principů, kterými by se programování mělo řídit;
- druhá komentuje navržené rozdělení finančních prostředků;
- třetí podrobně připomínkuje dílčí opatření navržená do programu a některé jeho další aspekty.

---

¹ www.mze.cz/Index.aspx?tm=1&deploy=2307&ch=74&typ=1&val=37404&ids=2676

2. Principy programování EAFRD

Aby se podařilo úspěšně využít EAFRD k reformě českého venkova, je nutné, aby programování bylo založeno na několika důležitých principech.

Zemědělské dotace s lidskou tváří

Agrární dotace patří v české společnosti mezi poměrně nepopulární opatření. Hnutí DUHA se v této věci názor podstatně části veřejného mínění nesdílí. Věří, že – přinejmenším v kontextu současného mezinárodního trhu – je subvencování zemědělství oprávněným ekonomickým krokem.

EAFRD umožňuje prezentovat zemědělské dotace coby společný zájem: demonstrovat veřejnému mínění, že jejich účelem není pouze podpořit ekonomické výsledky jednoho odvětví, nýbrž oživit venkov a pečovat o krajinu. Aby tento záměr splnil, musí Program rozvoje venkova podporovat koncepční vizi, jež bude na těchto prvcích založena.

Koncepce namísto polarizace

Tři osy EAFRD musí sloužit společnému naplňování stejné koncepční vize, nikoli dále polarizovat český venkov.

Cílem programu je financovat šetrný rozvoj vesnic a péči o krajinu – tedy dva trendy, které se navzájem podporují. Péče o krajinu (Osa 2) zároveň posiluje ekonomiku. Ekologické zemědělství vytváří více pracovních míst a oživuje hospodářství. Obnova pestré přírody (ostatní agroenvironmentální opatření, mimoprodukční funkce lesa) podporuje turistiku. Zvyšování retenční schopnosti krajiny snižuje povodňové škody. Podobně řada hospodářských a sociálních opatření (Osy 1 a 3) má důležité ekologické výsledky. Například obnovitelné zdroje energie vytvářejí zaměstnanost a diverzifikují venkovskou ekonomiku, ovšem zároveň také snižují znečištění. Ekoturistika zase pomáhá ochraně přírody.

Programování EAFRD musí zajistit, aby se koncepční propojení tří os stalo skutečností. Jsme přesvědčeni, že by vláda neměla prostředky z fondu prostě rozdělit na tři balíčky určené k financování tří na sobě víceméně nezávislých oblastí. Měla by formulovat ucelenou vizi venkova a investovat do reformy, jež umožní přechod od současného stavu k ní.

První podmínkou je, že se opatření v různých osách nesmí vzájemně podkopávat. Neměla by vést k polarizaci venkova na dva protichůdné trendy: šetrné hospodaření financované z agroenvironmentálních a podobných programů a na ostatních plochách naopak ještě intenzivnější zemědělství či lesnictví.

Týká se to rovněž regionálních rozdílů. WWF a SNM v této souvislosti poznamenávají, že:

„Pomoc pro investice do farem a infrastruktury bývá absorbována v těch hospodářstvích a oblastech, které jsou více konkurenceschopné...Nejmarginálnější hospodářství a oblasti jsou tak investiční podporou dále znevýhodněny, což zvyšuje hrozbu opouštění půdy“.²

Doporučujeme proto rovněž, aby opatření Osy 1 zaměřila v první řadě na posílení farem a oblastí se sníženou životaschopností.

² First briefing on draft EAFRD regulation: European Agricultural Fund for Rural Development, WWF/Stichting Natuur & Milieu, Brussels/Utrecht 2004

Konkurenceschopnost venkova spočívá v krajině

Jednostranná prezentace konkurenceschopnosti coby intenzifikace a vyšší produkce v důsledku poškozuje venkov. Intenzivnější výroba se nerovná dlouhodobé hospodářské udržitelnosti. Aby zajistil ekonomickou perspektivu pro české vesnice, musí program podporovat její klíčové podmínky: pestrý krajinný ráz, biologickou diverzitu a zeleň či ochranu důležitých přírodních zdrojů, především úrodné půdy. Zároveň musí klást velký důraz na diverzifikaci ekonomiky, a to nejen v Ose 3.

Přidaná hodnota

Účelem opatření k péči o krajinu v EAFRD není prostě zajistit, aby zemědělské a lesní hospodaření dodržovalo zákon. Stát by měl za své peníze požadovat přidanou hodnotu – tedy projekty, které splní nejen některý cíl, ale všechny cíle, o které v dané oblasti usiluje a jež lze příslušným projektem realisticky pomoci plnit.

Například platí-li vláda ze svých prostředků zalesňování, měla by vyžadovat, aby nejen pomohlo rozšířit plochu lesů a třeba omezit erozi, ale rovněž zlepšit přirozenou druhovou skladbu. Výslovně deklarovanou snahou státu přece je postupná obnova přirozené druhové skladby. Proč tedy utrácet peníze za projekty, které tomuto cíli nepomáhají, ačkoli by mohly?

Rozhodnutí Rady o strategických směrech Společenství pro rozvoj venkova to výslovně vyžaduje. Podle něj *„by prostředky vyčleněné na osu 2 [tedy i zalesňování nebo obnova po kalamitách] měly přispět“* k *„zachování a rozvoji systémů zemědělství a lesnictví s vysokou přírodní hodnotou“* (čl. 3.2). Ale požadavek klást důraz na ekologické podmínky nad rámec zákonných povinností se vztahuje rovněž na Osu 2: *„členské státy [by] měly zajistit maximální součinnost v rámci jednotlivých os i mezi nimi navzájem a vyhnout se potenciálním rozporům“* (čl. 3.5).

Veřejný zájem

Podpora z EAFRD by měla sloužit podpoře veřejného zájmu – nikoli primárně k posilování ekonomických výsledků jednotlivých dotovaných podniků.

Máme proto například vážné pochybnosti o některých opatřeních v lesním hospodářství, které evidentně slouží k vylepšení ekonomiky těžby dřeva, tedy subvencování majitelů lesů a dřevařských společností: především jde o výstavbu nových lesních cest.

Efektivnost podpor

Hnutí DUHA považuje za důležité při volbě podpor a přidělování rozpočtu brát v úvahu efektivnost jednotlivých opatření – tedy míru, v jaké plní stanovené cíle. Ilustrativním příkladem je rozdíl mezi zalesňováním či nápravou škod po kalamitách a dalšími podporami v Ose 2.

Obě podpory bezesporu částečně plní některé z cílů Osy 2 (v některých případech je ovšem podkopávají). Jiné podpory v Ose 2 ovšem stejné cíle pomáhají dosáhnout nesrovnatelně účinněji: s většími výsledky za srovnatelnou částku. Je tedy namístě zvážit, zda by nebylo efektivnější přesunout prostředky ze zalesňovacích opatření či z opatření určeného

k nápravě škod po kalamitách do jiných podpor ve stejné ose. Peníze budou využity ke stejnému účelu, ale výhodněji.

Ekologická kritéria

Pokud nemá české programování EAFRD vést ke kontraproduktivnímu financování, ve kterém se jednotlivé projekty a programy budou vzájemně podkopávat, a chce-li zajistit vzájemnou podporu mezi jednotlivými osami, musí podmínky každého programu zahrnovat konkrétní ekologická kritéria.

Absence takových kritérií byla důvodem kritiky Operačního programu Zemědělství a částečně také HRDP na roky 2004-2006 ze strany Hnutí DUHA i doporučení tehdejší SEA.

Kritéria musí zajistit, aby:

- financování nezpůsobovalo ekologické škody (například aby zalesňování nevedlo k ničení cenných květnatých luk, meliorace nepoškozovaly mokřadní biotopy);
- programy financovaly přidanou hodnotu, tedy plnění ekologických cílů, o které stát usiluje – nejen prosté dodržování minimálních standardů vyžadovaných zákonem (viz výše).

Otevřené rozhodování

Hnutí DUHA považuje za důležité, aby programování (a posléze rozhodování o dílčích projektech) probíhalo otevřeně a demokraticky.

Pokud pravidla nebudou vznikat za zavřenými dveřmi úřadů, nýbrž v široké diskusi, posílí se jejich legitimita v očích veřejnosti (otevřené rozhodování působí důvěryhodněji) i transparentnost (do procesu vidí více lidí, včetně nezávislých pozorovatelů) a zvýší se kvalita (připomínky často přinášejí nové informace či pohledy a praktické zkušenosti).

Konkrétním řešením, které zajistí otevřené rozhodování, je především:

- důsledné provádění posouzení ekologických dopadů strategických dokumentů (SEA) i velkých dílčích projektů (EIA) tak, aby dotčení místní lidé i odborná veřejnost měli možnost je připomínkovat;
- naplnění principu partnerství – zařazení nezávislých členů reprezentujících neziskové organizace do relevantních pracovních skupin a řídicích i monitorovacích výborů.³

Článek 6 evropského nařízení o EAFRD (1698/2005) stanoví, že:

„Pomoc z EZFRV se poskytuje formou úzkých konzultací... s orgány a subjekty určenými členským státem podle vnitrostátních pravidel a postupů, k nimž patří... hospodářští a sociální partneři...další vhodné subjekty zastupující občanskou společnost, nevládní organizace včetně organizací pro ochranu životního prostředí a subjekty pověřené prosazováním rovnosti mezi muži a ženami...Členský stát určí nejreprezentativnější partnery na celostátní, regionální a místní úrovni a v hospodářské a sociální oblasti, oblasti ochrany životního prostředí nebo jiné oblasti. Vytvoří podmínky pro širokou a účinnou účast všech vhodných subjektů v souladu s vnitrostátními pravidly a postupy s přihlédnutím k nutnosti podporovat rovnost mezi muži a ženami a udržitelný rozvoj začleněním požadavků na ochranu a zlepšování životního prostředí. Partnerství se uskutečňuje [také] v oblasti...přípravy...programů

³ více viz: Strukturální fondy EU: význam otevřeného plánování, demokratického rozhodování a veřejné kontroly, Hnutí DUHA/CEE Bankwatch Network, Brno 2005

pro rozvoj venkova. Členské státy zapojí všechny vhodné partnery do jednotlivých fází programu s náležitým ohledem na lhůtu stanovenou pro každý krok.“

Podle názoru Hnutí DUHA tato pravidla nejsou při přípravě PRV respektována. Práce na programu probíhají už více než rok. Přesto v žádné z dosavadních fází neproběhla žádná otevřená, strukturovaná a oficiálně řízená, formální připomínkovácí procedura. Příležitost k připomínkám se omezuje prakticky jen na ad hoc, z vlastní iniciativy připravené komentáře (jako jsou připomínky Hnutí DUHA). Únorovou sérii regionálních seminářů, jakkoli je Hnutí DUHA vítá a považuje za důležité, nelze dost dobře považovat za náhradu příležitosti k písemným, propracovaným připomínkám. Ostatně například na semináři, který byl explicitně určen pro nevládní organizace (28.2. v Praze), velká část účastníků přihlášených do diskuse ani neměla možnost vystoupit. Stejně tak SEA není adekvátní náhradou, protože se z podstaty věci omezuje na posuzování ekologických dopadů (nikoli například efektivnosti jednotlivých opatření, včetně těch s ekologickými cíli).

Výhrady Hnutí DUHA v této věci se do velké míry kryjí s relevantními body v petici Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR (SVOL).

Považujeme za nutné, aby ještě před uzavřením návrhu, jednotlivých opatření a rozpočtu bylo provedeno otevřená připomínkovácí řízení, které umožní adekvátní komentování zainteresovanými subjekty – profesními a oborovými sdruženími, ekologickými, turistickými či spotřebitelskými organizacemi, obcemi, kraji a mikroregiony, odbory, odbornými asociacemi – i širokou veřejností. Věříme, že taková procedura zajistí širší přijatelnost programu a důvěru veřejného mínění i odborné veřejnosti v něj. Rovněž v této věci je Hnutí DUHA připraveno k další spolupráci.

3. Rozpočet Programu rozvoje venkova

Rozdělení finančních prostředků bude velmi důležité pro úspěch Programu rozvoje venkova. Ani sebevětší počet dobrých opatření by k ničemu nebyl, pokud na ně vláda vynaloží pouze zlomek peněz.

Proto v této kapitole komentujeme rozpočet HRDP a Operačního programu Zemědělství na roky 2004-2006 i navržené aspekty rozpočtu nového Programu rozvoje venkova.

Rozpočet HRDP a OP Zemědělství 2004-2006

Hnutí DUHA vícekrát pochválilo rozhodnutí vlády o rozdělení peněz na takzvaný druhý pilíř CAP v letech 2004-2006 – tedy na HRDP a OP Zemědělství.

Pokud jde o rozdělení prostředků mezi jednotlivé programy, patří Česká republika mezi lepší z nových členských zemí – společně se Slovinskem a Maďarskem. Nehodlá žádné prostředky přesouvat do prvního pilíře (a nepřímo tedy dotovat produkci na úkor péče o krajinu a ožívování venkova). Většinu peněz ve druhém pilíři CAP investuje do agroenvironmentálních programů (36 %) a do podpory méně příznivých oblastí (33 %). Preferenci LFA si částečně přirozeně vynutily přírodní podmínky. Ovšem rozumně vysoká podpora AEP je výsledkem správného politického rozhodnutí.

Zároveň je HRDP zaměřen tak, že některé podpory mají vícenásobný přínos. Například dotace pro ekologické zemědělství jsou formálně zařazeny mezi agroenvironmentální programy. Ve skutečnosti ovšem mají také velký význam sociální (vyšší potřeba pracovní síly – zvyšování zaměstnanosti na venkově) a posilují konkurenceschopnost českého zemědělství (diverzifikace, perspektivní odvětví).

Rozdělení finančních prostředků na Program rozvoje venkova

Tím větší překvapení pro Hnutí DUHA znamenaly první informace o předpokládaném rozdělení finančních prostředků na Program rozvoje venkova, rámcové rozpočty os schválené ve Strategii rozvoje venkova (květen 2005) i konečné indikativní rozdělení, jež je součástí navrženého PRV (kapitola 7).

Vláda ve svém programovém prohlášení rozhodla, že

„hodlá využít prostředků Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova k péči o krajinu v míře přinejmenším stejné, jako tomu bylo v Horizontálním plánu rozvoje venkova v letech 2004-2006“.

Taková definice je poměrně jednoznačná. V OP Zemědělství by bylo celkem obtížné rozlišit, které prostředky slouží k péči o krajinu a kolik jich jde na jiné účely. Debata by hodně závisela na interpretaci dílčích opatření. Ale v případě HRDP takový problém nehrozí. Plán věnoval 49 % rozpočtu na agroenvironmentální programy – tedy na opatření, u kterých není pochyb, že jsou k "péči o krajinu" určena.

Vláda tedy v programovém prohlášení anoncovala, že věnuje přinejmenším 49 % rozpočtu Programu rozvoje venkova na "péči o krajinu".

Hnutí DUHA tento záměr podporuje. Doporučuje podíl investic do krajiny zachovat nebo zvýšit a navázat tak na úspěch současného fiskálního období. Zajistí se tím zvýšení ekologické stability a zároveň posílení ekonomické a sociální perspektivy českého venkova.

(Byla by možná ještě jedna interpretace vládního programu: totiž že za využití "k péči o krajinu" považuje veškerá opatření zařazená nyní do Osy 2. Ovšem podpory pro LFA a agroenvironmentální programy dohromady tvoří 94 % výdajů HRDP. Za prvé není pravděpodobné, že by vláda hodlala utratit 94 % prostředků z EAFRD jen na AEP a LFA; za druhé by takto sestavený rozpočet nemohl splnit minimální kvóty financování Osy 1, Osy 3 a Leader požadované evropským nařízením. Proto je zřejmé, že vláda ve svém programovém prohlášení měla pod pojmem "péče o krajinu" pouze agroenvironmentální programy, nikoli LFA, a že tedy na AEP a podobná, nově doplněná opatření – bez LFA – hodlá přidělit alespoň 49 % rozpočtu z EAFRD.)

Současný návrh programu je ovšem s tímto záměrem v evidentním rozporu.

Podíl Osy 2 bez LFA a opatření II.2.4.1 (které nelze za „péči o krajinu“ považovat ani při velké vůli k širokým interpretacím: jeho účel je zcela ekonomický) činí necelých 33 %. (Přitom je sem zahrnuto rovněž kontroverzní opatření II.2.1.1. – zalesňování –, jež však bylo opomenuto při kalkulaci 49% podílu HRDP.)

Navržený rozpočet tedy v žádném případě nesplňuje zadání dané vládním záměrem investovat do péče o krajinu nejméně 49 % prostředků z EAFRD. Znamená razantní pokles výdajů na péči o krajinu ve srovnání s původně anoncovaným vládním plánem.

S tím kontrastují velmi nízké a zjevně nedostatečné výdaje na některá důležitá opatření, především na lesnicko-environmentální programy. Přidělený rozpočet bude mít pouze marginální dopad na způsob hospodaření v českých lesích – viz podrobnější diskusi níže. Například podpora určená ke zlepšování druhové skladby lesních porostů pokryje pouze necelá 4 % nestátních porostů a vyčleněno na ni má být jen asi 71 milionů korun ročně. Přitom Národní lesnický program na papíře požaduje *„důsledné naplňování základní strategické priority NLP – obhospodařování lesů podle zásad trvale udržitelného hospodaření“* (podtržení doplněno).

Na ekonomicky zaměřené podpory je určeno 84 % lesnických dotací v PRV (lesnické dotace v Ose 1, zalesňování, obnova lesnického potenciálu po kalamitách). Na opatření určená ke změně způsobu lesního hospodaření tak zbývá zhruba 16 % prostředků.

Navíc některé důležité podpory byly z programu během přípravy zcela vyškrtuty: ponechávání lesů ve vybraných územích soustavy Natura 2000 přirozenému vývoji, ponechávání vybraných stromů v lese k zestárnutí a zetlení, odklad obnovy ve vybraných porostech, obnova přirozeného vodního režimu a přirozené retenční schopnosti lesa na vodou ovlivněných stanovištích či neproduktivní investice na zemědělské půdě (obnova rozptýlené zeleně). Přitom jde o projekty kriticky důležité pro zvýšení retenční schopnosti zemědělské krajiny, a tedy omezení rizika povodní, či pro zastavení poklesu biodiverzity.

Považujeme za potřebné významně zvýšit alokaci pro důležitá opatření v Ose 2: lesnicko-environmentální platby a platby v rámci Natura 2000 v lesnictví, případně rovněž (původně zařazené a v této verzi vypuštěné) neproduktivní investice v zemědělství (obnova rozptýlené zeleně). V těchto dílčích případech mohou řešením být i přesuny prostředků mezi položkami Osy 2, zejména snížení objemu prostředků na dvě největší – a silně kontroverzní – lesnické podpory (zalesňování: II.2.1.1, obnova lesnického potenciálu a zavádění preventivních opatření: II.2.4.1) a jejich přesunem do podopatření II.2.3 (lesnicko-envi), II.2.2 (Natura 2000 v lesích) a II.2.4.2 (neproduktivní investice v lesích).

4. Komentář k návrhu Programu rozvoje venkova ČR

V této kapitole komentujeme jednotlivé body navrženého programu.

Respektujeme přitom připomínkový list, který LEK FLE ČZU zveřejnila pro první, říjnové kolo připomínek v SEA⁴ – s výhradou k tomuto postupu, který komentátory nutně svádí k fragmentovaným připomínkám k dílčím, vytrženým větám, a působí tak jako bariéra proti koncepční diskusi kompletních témat.

Vyjádření Hnutí DUHA se neomezuje pouze na komentáře k ekologickým dopadům navrženého programu – tedy věci, která je předmětem SEA *sensu stricto*. Proto jsme do připomínkového listu vložili rubriku navíc, kde každou připomínku zařazujeme do jedné ze tří kategorií (Ekologické dopady opatření; Další ekologické aspekty – například ekologická efektivnost navrženého opatření a/nebo výběr priorit; Ostatní připomínky). Zároveň jsme naopak vypustili rubriku Poznámka: se zcela praktickou motivací, jednoduše jsme ji nevyužili.

Druh připomínky	Připomínkový text	Připomínka
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.1. – oddíl Přijatelné výdaje	<p>Charakteristika opatření je velmi vágní. Krajiní příklad: co jsou <i>"investice do techniky pro tvorbu a údržbu krajiny"</i>? Takovou definici v důsledku splňuje křovinořez pro péči o přírodní rezervaci i rypadlo v uhelném velkolomu (také jde o "tvorbu krajiny"). Ovšem i když odhlédneme od takto vyhocených interpretací, je namístě námitka, že chybí jakákoli konkrétní ekologická kritéria či minimální standardy.</p> <p>Absence ekologických kritérií má dvojitý důsledek. Za prvé znamená ztracenou příležitost motivovat zemědělce a další žadatele k rozvoji šetrného hospodaření a výběru optimálních dostupných technologií. Především ale v řadě případů může vést k dalším škodám, například investicemi do dalšího rozvoje velkochovů a podobných postupů.</p> <p>Posouzení vlivů na životní prostředí explicitně varuje, že vliv se může <i>„pohybovat od výslovně kladného až po významně negativní“</i> (podtržení doplněno) – druhému typu případů musí předejít konkrétní kritéria.</p> <p>Přitom výběr konkrétních technologií, které budou z programu financovány, beztak musí být proveden. V OP Zemědělství 2004-2006 byl zařazen v přehledu přijatelných výdajů a bodovacích kritérií.⁵ Hnutí DUHA proto důrazně doporučuje v Programu rozvoje venkova stanovit konkrétní výběr technologií,</p>

⁴ LEK FLE ČZU: Národní strategický plán rozvoje venkova a Program rozvoje venkova , <http://kostelec.czu.cz/UAE/SEA/eafrd.htm>, 20.10.2005

⁵ Ministerstvo zemědělství: Přehled přijatelných výdajů a bodovacích kritérií pro jednotlivá opatření a podopatření OP Zemědělství, www.mze.cz/attachments/FINALvyberovakriteria_24.36.2004.doc, 22. 8. 2004

zařízení a staveb, na které se bude podpora z opatření I.1.1 vztahovat, včetně minimálních ekologických standardů a priorit, a tento výběr otevřít veřejnému připomínkování. Konkrétní standardy či priority přitom nelze navrhnout, dokud nebude proveden alespoň základní výčet dílčích oblastí, na něž se opatření zaměří.

Ministerstvo zemědělství v dopise Hnutí DUHA uvedlo, že „vzhledem k dosavadním zkušenostem z Operačního programu, kde příliš detailní popis podporovaných aktivit následně bránil administraci projektů, které v takovém popisu nebyly konkrétně zmíněny, je charakteristika [tohoto i dalších] opatření PRV popsána spíše na obecné úrovni. Podrobné specifikace, pokud jde o přijatelné investice, budou uvedeny v prováděcích předpisech“, konkrétně v nařízení vlády.⁶

Ale z hlediska rozhodování o jednotlivých projektech není důležité, zda omezení stanovuje nařízení vlády, nebo PRV: obě řešení shodně limitují dílčí projekt. Odsunutí podmínek do nařízení vlády tedy neřeší problém, na který MZe poukazuje.

Hnutí DUHA ovšem považuje za potřebné provést vymezení – včetně ekologických podmínek – už v PRV. Program totiž, na rozdíl od prováděcích předpisů, prochází posouzením vlivů na životní prostředí. Pro adekvátní posouzení dopadů jednotlivých opatření jsou přitom konkrétní ekologické podmínky klíčové.

V této souvislosti připomínáme osud debaty o konkrétních kritériích při přípravě OP Zemědělství. Jeho text u řady opatření tvrdí, že „[m]inimální standardy v oblasti životního prostředí ... jsou uvedeny v Programovém dodatku k operačnímu programu“ (viz například tituly: Řízení a zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů, Obnova potenciálu a zachování zemědělské krajiny, Investice do lesů aj.). Ovšem do programového dodatku v mnoha z těchto případů vůbec žádné standardy zařazeny nebyly.⁷

V některých případech doplnění konkrétních ekologických kritérií požadoval také posudek vlivů na životní prostředí (SEA). Řídící orgán ve své reakci na tato doporučení opakovaně výslovně odkazoval na programový dodatek – ale do něj posléze požadované body (ani žádná jiná ekologická kritéria)

⁶ Kamila Matoušková, ředitelka odboru rozvoje venkova a ekologie, Ministerstvo zemědělství: dopis Hnutí DUHA, 22. března 2006

⁷ Programový dodatek k Operačnímu programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“, Ministerstvo zemědělství, Praha 2004

		<p>zařazeny nebyly.⁸</p> <p>Hnutí DUHA přitom doporučuje opatření zaměřit nejen obecně na modernizaci, ale zároveň konkrétně vybrat konkrétní investice snižující intenzivní charakter zemědělské produkce.</p> <p>Minimálním požadavkem je přitom doplnění explicitního kritéria, které podporu zaměří na projekty na brownfieldech, jak jej doporučuje posouzení SEA.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.1. – oddíl Přijatelné výdaje	<p>Podpora zpracování a využití biomasy je velmi důležité opatření, které pomůže posílit konkurenceschopnost českého zemědělství v perspektivním oboru. Hnutí DUHA jeho zařazení silně podporuje.</p> <p>Zároveň pomůže snížit emise dvou skleníkových plynů: oxidu uhličitého z výroby energie, ve kterých patří Česká republika mezi rekordmany mezi zeměmi EU, i úniky metanu z rozkladu biologického odpadu.</p> <p>Vybudování více než 110 bioplynových stanic, které by ze zhruba 4 milionů tun prasečí kejdy, drůbežního trusu, komunálního a zemědělského odpadu a dalších materiálů vyráběly asi 200 GWh elektřiny ročně, by u nás vytvořilo 6100 nových pracovních míst⁹; zároveň podle propočtu Hnutí DUHA sníží emise CO₂ zhruba o milion tun ročně.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.1. – oddíl Forma a výše podpory	<p>Návrh PRV předpokládá, že v územích zařazených do soustavy Natura 2000 činí podpora až 50 %, respektive 60 % (mladí zemědělci) přijatelných výdajů, zatímco na ostatních pozemcích je omezena horní hranicí 40 %, respektive 50 %. Prakticky jsou tak zvýhodněny projekty v územích soustavy Natura 2000. Taková motivace je silně problematická. Podopatření je v zásadě zaměřeno na intenzifikaci zemědělství, která může vážně poškodit biotu v územích soustavy Natura 2000.</p> <p>Hnutí DUHA proto silně doporučuje výhodnější sazby pro projekty v územích soustavy Natura 2000 z podopatření vypustit.</p> <p>Maximální sazby veřejné podpory stanovené v nařízení o EAFRD (čl. 26, respektive Příloha) nejsou přitom pevně stanovené a stát je nemusí respektovat. Nařízení výslovně stanoví, že subvence „je omezena maximální sazbou stanovenou v příloze“ (čl. 26, odst. 2) – jde tedy o horní hranici sazby, nikoli povinnou sazbu. Členským státům včetně České republiky nic nebrání, aby stanovily</p>

⁸ Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“, Ministerstvo zemědělství, Praha 2004

⁹ Ščasný, M.: Analýza financování nákladů v oblasti nakládání s odpady: Plán odpadového hospodářství ČR 2002, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2002

		nižší hranici, než je maximální limit.
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (Investice do lesů) – oddíly Charakteristika podopatření a Druh a výše podpory	<p>Obecný komentář: opatření obsahuje několik různých druhů podporovaných činností. Navrhujeme upřesnit podmínky tak, aby finanční prostředky byly vynakládány efektivně, především stanovit striktní ekologická kritéria. Některé z navržených činností mohou vést přinejmenším ke zbytečnému vynakládání veřejných prostředků na projekty, jež nezlepší stav lesů, nebo dokonce ke zhoršení ekologického stavu. Dílčí činnosti navržené k podpoře konkrétně, podrobněji komentujeme dále.</p> <p>Považujeme za důležité zaměřit podporu na projekty šetrného, multifunkčního hospodaření, nikoli na vylepšování ekonomických výsledků výlučně komerčně zaměřených majitelů. Také není důvod, aby stát financoval projekty, které řeší jeden problém veřejného zájmu tam, kde je možné zároveň řešit i problémy další a záměr této příležitosti nevyužívá (viz podrobnější diskusi na str. 5).</p> <p>Pokud stát usiluje o rozšíření šetrného hospodaření nad rámec povinností stanovených zákonem (o což skutečně usiluje: viz Národní lesnický program a další oficiální dokumenty), měl by dotační programy zaměřit tak, aby i běžné komerční majitele a správce lesů k takovým postupům motivovaly, tj. omezit privilegium finanční podpory pouze na ty, kdo jsou ochotni na takové zaměření přistoupit, a spolupracovat tak na plnění státních cílů.</p>
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): vápnění a hnojení (úprava chemismu lesních půd v imisních lokalitách, hnojení lesních porostů)	<p>Hnojení a vápnění poškozených lesů jsou kontroverzní prvky péče o lesní porosty. V některých případech mohou mít pozitivní dopady, konkrétní výsledky však ukázaly, že někdy paradoxně vedou k dalšímu zhoršení stavu lesních půd.</p> <p>Expertní zpráva o příčinách chřadnutí českých lesů, kterou si nechala zpracovat vláda, varovala, že vápnění <i>"prudce a na relativně krátkou dobu mění chemické podmínky"</i> půdy, <i>"dochází k homogenizaci půdního prostředí"</i> a vede k tomu, že kořeny rostou blíže povrchu země, kde jsou více vystaveny mrazu a suchu.¹⁰ <i>"Půdy holin jsou náchylné k degradaci"</i>, kterou <i>"vápnění ještě zrychluje"</i>, takže jeho <i>"vhodnost se nyní jeví stále menší"</i>. <i>"Za nejvýznamnější riziko vápnění je však považován zvýšený rozklad humusu"</i> v některých místech, kde tuto metodu aplikují. <i>"Při různorodosti podmínek v lese je běžné, že zatímco na jednom stanovišti může chemická meliorace vápněním přinést výrazný</i></p>

¹⁰ Hruška, J., et Cienciala, E. (eds.): Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd – limitující faktor současného lesnictví, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2001

příznivý efekt, v jiných podmínkách může být tento efekt minimální nebo i záporný...úpravu výživy porostu lze s úspěchem použít pouze tehdy, stane-li se prvkem komplexní péče o porosty".

V dubnu publikované stanovisko více než 200 českých vědců ke stavu lesů upozorňuje: „Vápnění a hnojení je třeba výrazně omezit až zcela vyloučit. Nejen že je mimořádně nákladné, ale především vede k vytváření umělých ekosystémů, které postupně znovu vykazují znaky poškození, jež byly původním důvodem k vápnění (hlavně žloutnutí jehlic). Způsobuje i degradaci diverzity půdních organismů, zásadní změny v rozkladu mrtvé organické hmoty v půdě, tvorbě humusu a koloběhu živin...Vápnění je v dnešních podmínkách zcela nevhodné v horských oblastech s vysokou depozicí dusíku - přesto se tam nejčastěji provádí a vede k destabilizaci horských lesů. Hnojení je akceptovatelné, pouze pokud je následováno výraznou změnou lesnického hospodaření oproti současným praktikám (vysoký podíl listnáčů, malé počty stromů).“

Hnutí DUHA proto navrhuje tyto činnosti z opatření buď zcela vypustit, nebo stanovit následující podmínky:

- Podpora pouze lokálního použití vápnění a hnojení.
- Žadatel musí prokázat, že jde o dočasná, nouzová opatření, která jsou součástí komplexního projektu péče o lesní ekosystémy zaměřeného na snížení acidity lesních půd; předložený projekt musí zejména zahrnovat:
  - obnovu přírodě blízké druhové skladby – v nejpostiženějších oblastech (zóny extrémního narušení půd vlivem imisí¹¹) je nutný podíl listnáčů převyšující přirozenou skladbu (které sníží aciditu lesních půd dlouhodobě – na rozdíl od krátkodobého účinku vápnění¹² – výzkum ukázal, že asi třicetileté pěstování listnáčů může napravit dopady, jež v chemickém složení půdy způsobila sto let stará smrková monokultura¹³);
  - zásadní nepoužívání holosečí, jejichž jeden rozměr přesahuje výšku těžného porostu;
  - ponechávání části dřevní hmoty k zetlení: minimálně 10 stromů na hektar.
- V nejpostiženějších oblastech, tj. v zónách extrémního narušení půd, musí projekt

¹¹ Hruška, J., et Cienciala, E. (eds.), cit. 10

¹² Hruška, J., et Cienciala, E. (eds.), cit. 10

¹³ Podrázský, V., Remeš, J., et Čížek, M. (2004): Přírodě blízké LH a stav lesních půd, Lesnická práce 83 (1): 18

		<p>obsahovat variantní řešení s alternativou dočasného bezlesí anebo zcela spontánní sukcese druhů, které aktuální podmínky stanoviště vydrží. (Tato místa není smysluplné do dvou let zalesňovat, jak vyžaduje zákon, protože pak nedojde k samovolné regeneraci půd, která na bezlesí probíhá.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žadatel musí k projektu vápnění či hnojení přiložit souhlasný posudek České geologické služby.
<p>Další ekologické aspekty</p>	<p>kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): obnova, zajištění, ochrana a výchova lesních porostů</p>	<p>Příjemcem státní podpory by neměli být vlastníci či správci lesů, kteří hospodaří výlučně s cílem maximalizace krátkodobých výnosů a svůj příspěvek k ekologické stabilitě krajiny omezují na prosté plnění povinností vyžadovaných zákonem. Dotace by pouze zlepšovala jejich ekonomický výsledek. Podpora musí být zaměřena na vlastníky, kteří hospodaří šetrnými způsoby s cílem maximalizovat dlouhodobé výnosy a zajistit trvalost a vyrovnanost produkce dřeva, a přispívají tak k splnění cílů státní politiky. K tomu je nezbytné zvyšovat ekologickou stabilitu lesních ekosystémů.</p> <p>Proto Hnutí DUHA doporučuje podporu vymežit několika podmínkami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vlastník nebo správce lesa, který žádá o přiznání dotace, by měl v předloženém projektu prokázat, že bude nad rámec zákona hospodařit způsoby, které zvyšují ekologickou stabilitu lesních ekosystémů, konkrétně: <ul style="list-style-type: none"> - nepoužívá holoseče, jejichž jeden rozměr přesahuje výšku těženého porostu; - obnovou a výchovou směřuje k přirozené druhové skladbě porostů; - preferuje přirozené zmlazení; - ponechává v porostu část dřevní hmoty k zestárnutí stromů a zetlení: minimálně 10 stromů na hektar; - udržuje únosné stavy spárkaté zvěře a monitoruje její vliv na lesní porosty, za tím účelem má zaveden funkční systém kontrolních srovnávacích ploch. • Podpora není poskytována na výsadbu smrku a borovice ve podílu vyšším, než je jejich přirozené zastoupení na daném stanovišti. • Podpora není poskytována na výsadbu jedle a buku na holiny bez předešlého použití přípravných dřevin. <p>Zároveň doporučujeme mezi podporovaná opatření doplnit zřízení a údržbu kontrolních srovnávacích ploch k hodnocení vlivu spárkaté zvěře na lesní eko-</p>

		<p>systémy. To je důležité pro přijetí důsledných opatření k ochraně porostů před nadměrnými škodami, které přemnožená zvěř působí.</p>
Další ekologické aspekty	<p>kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): zavádění hospodářsky vhodnější dřevinné skladby v souladu s legislativou (rekonstrukce)</p>	<p>Hnutí DUHA doporučuje doplnit podmínku pro přiznání dotace: projekt musí počítat s rekonstrukcí přirozené druhové skladby.</p> <p>Není důvod podkopávat snahu státu o zlepšování druhové skladby financováním projektů, které k tomuto úkolu přispívají jen částečně – prostředky potom budou chybět na účinnější záměry.</p>
Ekologické dopady	<p>kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): lesnická technika</p>	<p>Rovněž v tomto případě Hnutí DUHA považuje za důležité, aby</p> <ul style="list-style-type: none"> • byl doplněn konkrétní výčet technologií, jež budou podporovány – beztak musí během programování EAFRD vzniknout; • navrhované podpory byly vymezeny konkrétními kritérii, která zajistí, že prostředky nebudou vynakládány na kontraproduktivní projekty. <p>Podrobnější diskusi k relevanci tohoto požadavku viz výše v komentáři k opatření I.1.1.</p> <p>Pro podpory pořízení relevantních strojů a zařízení by měla platit podmínka, že žadatel musí prokázat, že jejich nákup sníží ekologické dopady hospodaření na lesních pozemcích, které má v majetku nebo ve správě, oproti stávajícímu stavu. V opačném případě by stát <i>de facto</i> dotoval komerční projekty a financoval záměry, jež nebudou mít jiný efekt než zlepšení ekonomických výsledků žadatele.</p> <p>Doporučujeme do podporovaných činností výslovně zahrnout také podporu na nákup a výcvik tažných koní včetně výstroje. Zajistí šetrné přibližování dřeva s nízkými ekologickými dopady často účinněji než technika. Stát by měl motivovat majitele a správce lesů ke zvýšení zájmu o tento postup přibližování dřeva.</p> <p>Doporučujeme z podpory zcela vypustit „<i>pořízení strojů a zařízení pro budování a údržbu...meliorací</i>“. Stát by neměl podporovat další odvodňování krajiny, a tedy snižování její retenční schopnosti, zejména potom v lesích.</p>
Ekologické dopady	<p>kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): lesnická infrastruktura obecně</p>	<p>Je sporné, nakolik činnosti navržené k podpoře budou přispívat ke splnění stanovených cílů: v některých případech mohou působit i proti nim.</p> <p>Například výstavba lesních cest může hypoteticky marginálně snížit ekologické dopady přepravy dřeva (nižší spotřeba paliva) – zároveň ovšem urychluje odtok vody, a tím snižuje retenční schopnost krajiny (viz níže). Rovněž úpravy vodních toků mohou způ-</p>

		<p>sobit značné škody na akvatických i pobřežních ekosystémech.</p> <p>Konkrétní problémy a doporučení k jednotlivým činnostem diskutujeme níže.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): lesní cesty	<p>Síť lesních cest je nezbytná k zajištění odvozu vytěženého dřeva z lesa – tedy k produkčnímu, komerčnímu využití. Cesty však zároveň vážně narušují hydrologický režim: výrazně zvětšují a zrychlují odtok vody z lesů¹⁴, což snižuje retenční schopnost krajina a může mít i negativní dopady na stav porostu. Z pohledu ochrany životního prostředí jsou proto značně kontroverzní.</p> <p>V naprosté většině oblastí je přitom stávající lesní cestní síť dostatečná nebo dokonce naddimenzovaná. Opatření by proto nemělo podporovat výstavbu nových, ale nanejvýš opravy či rekonstrukce stávajících.</p> <p>Hnutí DUHA proto doporučuje, aby byla vypuštěna "výstavba" lesních cest a podmínkou podpory bylo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • předložené posouzení vlivu stavby na vodní režim, včetně variantního řešení, • souhlasné stanovisko orgánu ochrany přírody.
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíly Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): zařízení upravující vodní režim	<p>Některé projekty podporované tímto opatřením mohou být také velmi kontroverzní, protože by mohly mít velmi negativní dopady na vodní režim a na stav či ochranu akvatických i pobřežních ekosystémů.</p> <p>Hnutí DUHA proto doporučuje stanovit pro projekty následující podmínky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nebudou podporovány žádné projekty, které urychlují odtok vody z lesa; • nebudou podporovány projekty, které omezí průchodnost vodních toků pro živočichy; • nebudou podporovány projekty, které poškozují biologicky cenné lokality; • úpravu přirozeně vzniklých koryt vodních toků lze podporovat pouze v míře nezbytně nutné k opravám lesních cest; • k projektu musí žadatel předložit souhlasné stanovisko orgánu ochrany přírody. <p>Zároveň doporučujeme zcela z podpory vypustit meliorace lesních pozemků (Charakteristika opatření) a v popisu přijatelných výdajů výslovně uvést, že meliorace nebudou podporovány. Meliorace vedou ke snižování retenční schopnosti krajiny, a tedy zvyšují riziko povodní. Navíc poškozují nebo ničí cenné mokřadní biotopy, a snižují tak biologickou diverzitu.</p>

¹⁴ Kantor, P., Krečmer, V., Šach, F., Švihla, V., et Černošous, V.: Lesy a povodně, MŽP Praha 2003

Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 (oddíl Charakteristika opatření a Přijatelné výdaje): pořízení technologií, které umožní zpracování a využití zůstatkové biomasy pro energetické a jiné účely	<p>Hnutí DUHA má velmi vážné pochybnosti o této podpoře.</p> <p>Ze stručného vymezení vyplývá, že financovány mají být (výhradně nebo také) projekty, zaměřené na využití zůstatkové dřevní hmoty po těžbě.</p> <p>Uplatnění tohoto opatření v navržené formě by mělo negativní dopad na lesy: další ochuzování lesních půd o potřebné živiny v organické formě, které jsou důležité nejen pro obnovu další generace stromů, ale také pro snižování acidity půdy. Klest, kůra, slabé větve a hlavně jehličí a listí mají několikanásobně vyšší podíl popelovin než dřevo. Význam ponechávání klestu v lese je prokázán už několik desetiletí.¹⁵ Zbytky po těžbě představují důležitý zdroj živin, které se rozkladem vrací do koloběhu v lesním ekosystému.</p> <p>Hnutí DUHA doporučuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) buď opatření (výčet podporovaných investic, respektive jeho první odrážku) výslovně omezit pouze na pořízení a modernizaci technologií, které umožní zpracování a využití zůstatkové biomasy ze zpracování dřeva (tj. odpad na pilách aj.) pro energetické a jiné účely (tj. změnit formulaci na následující: pořízení technologií, které umožní zpracování a využití zůstatkové biomasy ze zpracování dřeva pro energetické a jiné účely); (b) nebo (nebude-li řešení ad (a) možné nebo pokud je opatření zamýšleno výhradně pro podporu využití odpadu po těžbě) opatření zcela vypustit. <p>Dává přitom přednost řešení ad (a).</p>
Ostatní	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2 – oddíl Kategorie příjemců podpory	<p>Příjemci podpory jsou omezeni na fyzické nebo právnické osoby hospodařící v lesích, „v případě lesnické techniky včetně subjektů poskytujících služby v lesnických činnostech“. Podle názoru Hnutí DUHA je takové omezení zbytečné a kontraproduktivní. Například žadateli o podporu zařízení pro turistiku mohou být i jiné osoby (turistické spolky; obce, které nevlastní lesy; sdružení obcí; místní neziskové organizace aj.).</p> <p>Doporučujeme proto výčet příjemců podpory v případě pořízení strojů a zařízení pro budování a údržbu</p>

¹⁵ viz například Mařan 1948 Lesnická práce 10/1948

		<p>lesních stezek a chodníků a zařízení pro turistiku rozšířit o další právnické osoby, které budou moci předložit souhlas majitele lesa s projektem.</p> <p>Naopak navrhuje ze seznamu příjemců vypustit subjekty poskytující služby v lesnických činnostech. Opatření slouží k podpoře ekonomiky lesního hospodaření jako takového. Není však důvod, proč by podporu měla dostávat dřevařská společnost, která na zakázku majitele provádí těžbu. Jde o čistě komerční službu, která je zisková, nezávisí na přírodních podmínkách v míře srovnatelné se samotným lesním hospodařením, prostředky často odtékají z venkova (takže ani nejde o investice do venkovské ekonomiky) a není důvod ji podporovat ze státních prostředků, nota bene z programu, jenž je určen k něčemu jinému.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.2. – oddíl Forma a výše podpory	<p>Návrh PRV předpokládá, že v územích zařazených do soustavy Natura 2000 činí podpora až 60 % přijatelných výdajů, zatímco na ostatních pozemcích je omezena horní hranicí 50 %. Prakticky jsou tak zvýhodněny projekty v územích soustavy Natura 2000. Taková motivace je silně problematická. Některé činnosti zahrnuté do opatření (například úprava chemismu lesních půd, hnojení) mohou vážně poškodit biotu v územích soustavy Natura 2000.</p> <p>Hnutí DUHA proto silně doporučuje výhodnější sazby pro projekty v územích soustavy Natura 2000 z podopatření vypustit nebo blíže vymezit jen na některé činnosti.</p> <p>Maximální sazby veřejné podpory stanovené v nařízení o EAFRD (čl. 26, respektive Příloha) nejsou povinné a stát je nemusí respektovat. Nařízení výslovně stanoví, že subvence „je omezena maximální sazbou stanovenou v příloze“ (čl. 26, odst. 2) – jde tedy o horní hranici sazby, nikoli pevně stanovenou sazbu. Členským státům včetně České republiky nic nebrání, aby stanovily nižší hranici, než je maximální limit.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.3.1 – oddíl Přijatelné výdaje	<p>Charakteristika opatření je zde snad ještě vágnější než u opatření I.1.1. Hnutí DUHA nevidí důvod, proč nezařadit konkrétní výčet zařízení, jež budou podporována, který stejně dříve nebo později bude muset být formulován. Součástí výčtu by měly být minimální ekologické standardy. Opatření by mělo využít příležitosti, kdy zemědělci jsou nuceni k technologické</p>

		obměně, a motivovat je nejen k plnění elementárních zákonných požadavků, ale také k orientaci na šetrnější způsoby hospodaření obecně.
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.3.2 – oddíl Přijatelné výdaje	Platí totéž jako u předchozího.
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.1.4 (pozemkové úpravy) – oddíl Charakteristika opatření, Přijatelné výdaje a Cíle opatření	<p>Opatření může být – při dobré realizaci – přínosné: pomůže omezit erozi půdy, zvýšit retenční schopnost krajiny a posílit kvalitu života na venkově.</p> <p>Některé činnosti mohou zvýšit biologickou diverzitu (především v oblastech s vysokým podílem orné půdy) a průchodnost krajiny, tedy i její turistickou atraktivnost krajiny a sociální kvalitu.</p> <p>Doporučujeme však stanovit konkrétní ekologická kritéria.</p> <p>Především doporučujeme doplnit podmínku: součástí projektů zpřístupnění pozemků musí být zřízení zeleného pásu alespoň na jedné straně cesty o šířce minimálně 1 metru a jeho osázení stromy. Projekty se zeleným pásem a případně stromy po obou stranách by měly být bodově zvýhodněny. Zeleň posílí turistickou a rekreační atraktivnost i biologickou diverzitu. Rovněž bodově zvýhodněny by měly být cesty s nezpevněným povrchem.</p> <p>Návrh PRV mezi přijatelnými výdaji uvádí také „opatření k ochraně a tvorbě životního prostředí“. Taková formulace je mimořádně vágní: za tvorbu životního prostředí lze považovat prakticky cokoli, například, dovedeme-li definici <i>ad absurdum</i>, tvorbu silně znečištěného životního prostředí. Navrhujeme proto tuto část bodu nahradit následujícím výčtem konkrétních přijatelných výdajů: výsadba rozptýlené zeleně, vytváření mezí, revitalizace vodních toků, vytváření prvků územních systémů ekologické stability.</p> <p>Podle posouzení vlivů PRV na životní prostředí „[c]elý systém pozemkových úprav je nutno zaměřit mimo jiné především na plnění mimoprodukčních funkcí krajiny, tj. na protierozní a protipovodňovou ochranu.“ (str. 35). Také proto doporučujeme mezi cíle opatření výslovně doplnit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vytváření územních systémů ekologické stability; • výsadba rozptýlené zeleně; • snižování míry zornění zemědělské půdy.

Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.3.1 (Odborné vzdělávání a informační činnost) – obecně a oddíly Charakteristika opatření, Podmínky poskytnutí podpory, Kategorie příjemců podpory a Forma a výše podpory	<p>Velmi přínosné opatření. Podpoří šetrné lesní i zemědělské hospodaření a pomůže s přípravou na respektování ekologické aj. legislativy.</p> <p>Doporučujeme ovšem mezi podporovanou činnost zařadit rovněž zajišťování informací o realizaci: lesnicko-environmentálních opatření, hospodaření na územích soustavy Natura 2000 a opatření souvisejících s realizací Rámcové směrnice o vodách.</p> <p>Velká část témat, na která se mají podporované projekty zaměřit, evidentně spadá do kompetence MŽP. Pravidla by proto měla výslovně určovat, že výběrová komise (oddíl Vymezení podporovaných oblastí) musí zahrnovat též zástupce MŽP a ekologických neziskových organizací.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.3.2 (Zahájení činnosti mladých zemědělců) – oddíl Charakteristika opatření	<p>Platí prakticky totéž co např. pro opatření I.1.1.: popis předmětu podpory je vágní. Hnutí DUHA doporučuje vyjmenovat konkrétní technologie, zařízení a stavby, jež budou podporovány. Je přitom potřebné stanovit podmínky, které budou podporu zaměřovat na šetrné metody hospodaření a vysokou úroveň welfare zvířat nad úroveň povinných standardů stanovených zákonem.</p> <p>Podpora mladým zemědělcům je důležité opatření, jež pomůže předejít vylidňování venkova, zachovat statky a umožnit setrvání dalších generací farmářů. V České republice je smysl takového opatření poněkud omezen sociální strukturou zemědělství. Velká část podniků jsou obchodní společnosti, kde předávání z generace na generaci není relevantní. Nicméně může být velmi přínosné na rodinných farmách: soukromí rolníci u nás provozují přes 20 000 hospodářství.</p>
Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.1. (Osa 1), Opatření I.3.4 (Využívání poradenských služeb) – oddíl Charakteristika opatření	<p>Ve druhém bodě (lesnictví) doporučujeme mezi podporovanou činnost zařadit rovněž zajišťování informací o šetrném způsobu hospodaření (ekvivalent obdobného bodu v bodě zaměřeném na zemědělství), konkrétně lesnicko-environmentálních opatření, hospodaření na územích soustavy Natura 2000 a certifikace šetrného hospodaření (FSC).</p>
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.1 (LFA) – obecně	<p>Hnutí DUHA považuje za velmi přínosné, že podpora pro LFA je zaměřena výhradně na trvalé travní porosty. Podporuje se tak v oblastech silně náchylných k erozi půdy postupné snižování zornění, které je v České republice neúnosně vysoké: 72 % oproti 59% míře ve státech EU-15.¹⁶ Jde o jeden z nejkladnějších prvků Programu rozvoje venkova.</p>

¹⁶ Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2004, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2005

Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.1 (LFA) – oddíl Popis managementu	<p>Po zavedení agro-environmentálních programů v roce 2004 se ukazuje, že jeden konkrétní aspekt managementu luk a pastvin – totiž povinné úplné sečení či spásání – paradoxně vede ke snižování biologické diverzity.</p> <p>Homogenní sečení celých ploch totiž likviduje veškeré zdroje potravy či úkryty především hmyzu a měkkýšů, respektive méně pohyblivé organismy samotné. Na plošně a bezzbytku posečené ploše luk o velké rozloze nezůstávají prakticky žádná útočiště. Také druhové složení kvetoucích rostlin se stává uniformním: časně kvetoucí druhy mají omezené možnosti rozmnožování semeny, později kvetoucí druhy o ni přicházejí úplně. Podobné důsledky – především pro hmyz – má povinnost důsledné likvidace tzv. nedopasků na pastvinách.</p> <p>Zároveň ovšem dlouhodobé nesečení, respektive ponechávání nedopasků by vedlo k degradaci luk a pastvin.</p> <p>Proto je nezbytné v LFA, agro-envi programech na TTP i ekologickém zemědělství na TTP nastavit pružnější pravidla, která nebudou vyžadovat totální plošné posečení luk, respektive nedopasků.</p> <p>Hnutí DUHA proto doporučuje doplnit do podmínek managementu LFA pravidlo, podle kterého</p> <ul style="list-style-type: none"> • na loukách při každé seči musí žadatel ponechat minimálně 5 % a maximálně 10 % každého půdního dílu neposečeného, s tím, že se konkrétní výběr musí měnit tak, aby každá konkrétní plocha bude minimálně jedenkrát za dva roky posečena; • na pastvinách likvidace nedopasků bude provedena v daném kalendářním roce vždy jen na polovině každého paseného půdního dílu, v následujícím roce se poloviny povinně vystřídají. <p>Prakticky tak budou na všechny travní porosty v LFA rozšířena jedna z podmínek managementu B.4 (Louky s ponecháním neposečených pásů) agro-environmentálního programu Ošetřování travních porostů, respektive modifikována pro pastviny.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.2.1 (Natura 2000 na zemědělské půdě)	Velmi přínosné opatření, které podpoří kvalitu života na venkově, jeho turistickou atraktivnost i ochranu českého přírodního bohatství: Hnutí DUHA jej silně podporuje.

Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.2.2. (Rámcová směrnice pro vodní politiku)	Velmi přínosné opatření, které pomůže zlepšit kvalitu vody a ochranu vodních ekosystémů, a tedy i kvalitu života na venkově, jeho turistickou atraktivnost a ochranu českého přírodního bohatství: Hnutí DUHA jej silně podporuje.
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.3.1.1. (ekologické zemědělství)	<p>Velmi přínosné opatření. Vytvoří nová pracovní místa na venkově, podpoří rozvoj významného a perspektivního agrárního oboru, zajistí lepší ochranu biodiverzity i čistoty vody a šetrné hospodaření. Hnutí DUHA jeho zařazení silně podporuje.</p> <p>Klíčovým problémem českého ekologického zemědělství je ovšem jeho silně jednostranná orientace na louky a pastviny: 91 % ploch v režimu ekologického zemědělství (včetně konverze) tvoří trvalé travní porosty. Základní prioritou by proto měla být změna poměru TTP vůči ostatním kulturám (orná půda, ovocné sady aj.).</p> <p>V této souvislosti lze přivítat podstatné zvýšení navržených podpor u trvalých kultur a zeleniny. Zarážející je ovšem ještě dramatičtější růst (zhruba dvouapůlnásobný oproti předcházejícímu návrhu PRV) sazby dotace právě u travních porostů. Otázkou je, nakolik potom bude navržený PRV efektivní při zlepšování poměru TTP k ostatním kulturám.</p> <p>Nepoměrně vysoký podíl TTP na ekologickém zemědělství není českou zvláštností, stejný problém se objevuje také v jiných evropských zemích. Ovšem jinde není tento jev tak extrémní. TTP tvoří 55 % půdy v režimu ekologického hospodaření (včetně konverze) v zemích EU-15 a dokonce ani v zemích s nejvyšším podílem (Rakousko, Lucembursko, Velká Británie) nepřesahuje 80 %.¹⁷</p> <p>Je také zřejmé, že situace v roce 2013 bude do jisté míry předurčena současným nepříznivým stavem. Nicméně je namístě zvážit, zda by nemělo být opatření ještě upraveno tak, aby urychlilo rozvoj ekologického zemědělství na orné půdě a v trvalých kulturách.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.3.1.1 (ekologické zemědělství) – oddíl Podmínky poskytnutí podpory	<p>Ze stejného důvodu jako v případě LFA (a agro-envi programů zaměřených na ošetřování TTP) je nezbytné vložit dodatečnou podmínku bránící homogennímu sečení celých ploch travních porostů.</p> <p>Hnutí DUHA proto doporučuje doplnit do podmínek poskytnutí podpory ekologickému zemědělství na travních porostech pravidlo, podle kterého</p>

¹⁷ Hau, P., et Joaris, A.: Organic farming, http://europa.eu.int/comm/agriculture/envir/report/en/organ_en/report_en.htm, 28.10.2005

		<ul style="list-style-type: none"> • na loukách při každé seči musí žadatel ponechat minimálně 5 % a maximálně 10 % každého půdního dílu neposečeného, s tím, že se konkrétní výběr musí měnit tak, aby každá konkrétní plocha bude minimálně jedenkrát za dva roky posečena; • na pastvinách likvidace nedopasků bude provedena v daném kalendářním roce vždy jen na polovině každého paseného půdního dílu, v následujícím roce se poloviny povinně vystřídají. <p>Prakticky tak bude na všechny travní porosty v ekologickém zemědělství rozšířena jedna z podmínek managementu B.4 (Louky s ponecháním neposečených pásů) agro-environmentálního programu Ošetřování travních porostů, respektive modifikována pro pastviny.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.3.2–II.3.3. (agro-envi: ošetřování travních porostů a péče o krajinu) – obecně	Velmi přínosná opatření. Podpoří kvalitu života na venkově a jeho turistickou atraktivnost, takže vytvoří nová pracovní místa. Pomohou ochraně proti erozi a péči o české přírodní bohatství, zvýší biologickou diverzitu a ekologickou stabilitu i retenční schopnost krajiny. Hnutí DUHA je silně podporuje.
Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.1.3.2. (agro-envi ošetřování travních porostů – II.1.3.2.1 Louky i II.1.3.2.2 Pastviny) – oddíl Podmínky poskytnutí podpory	<p>Ze stejného důvodu jako v případě LFA a ekologického zemědělství je nezbytné vložit dodatečnou podmínku bránící homogennímu sečení celých ploch travních porostů.</p> <p>Hnutí DUHA proto doporučuje doplnit do podmínek poskytnutí podpory podopatření II.1.3.2 (ošetřování travních porostů) pravidlo, podle kterého</p> <ul style="list-style-type: none"> • na loukách (II.1.3.2.1) při každé seči musí žadatel ponechat minimálně 5 % a maximálně 10 % každého půdního dílu neposečeného, s tím, že se konkrétní výběr musí měnit tak, aby každá konkrétní plocha bude minimálně jedenkrát za dva roky posečena; • na pastvinách (II.1.3.2.2) likvidace nedopasků bude provedena v daném kalendářním roce vždy jen na polovině každého paseného půdního dílu, v následujícím roce se poloviny povinně vystřídají. <p>Prakticky tak bude na všechny louky v režimu agro-environmentálních programů rozšířena jedna z podmínek managementu B.4 (Louky s ponecháním neposečených pásů).</p>
Ekologické dopady, Další ekologické	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.1.1. (zalesňování): obecný komentář	Ekologické dopady zalesnění mohou být pozitivní i negativní. Záleží na místních podmínkách a na zvolené druhové skladbě vysazených stromů. Osázet pole ležící uprostřed záplavové zóny v jihomoravské

aspekty

níže místními druhy dřevin je nesporně přínosné – zalesnit mokrou květnatou louku v šumavském podhůří smrkovou monokulturou znamená vážnou ekologickou škodu.

Rozšiřování lesních porostů často zvyšuje retenční schopnost krajiny (a tedy snižuje velikost povodňových škod), pomáhá ochraně před erozí a zvyšuje biologickou diverzitu.

Ovšem některé projekty mohou být silně kontraproduktivní, pokud dochází k zalesňování cenných ploch přírodních nebo polopřirozených biotopů, jako jsou druhově bohaté louky.

Hnutí DUHA má vážné obavy, že navržený dotační program často povede ke druhému typu případů.

Na stejné problémy poukazuje rovněž posouzení vlivů PRV na životní prostředí. Varuje, že *„je opatřením značně kontroverzním, zvláště pokud bude možno v rámci tohoto opatření čerpat finanční prostředky i na zalesňování stanovištně nepůvodními (jehličnatými) druhy. Realizace opatření skrývá nebezpečí v zalesňování cenných lučních porostů a dalších biotopů na nevyužívaných a hůře dostupných pozemcích, tak jak se tomu děje doposud. Na druhou stranu, např. zalesňování ploch ohrožených erozí a jinými činiteli, nebo zakládání lesů v silně zroněných a intenzifikovaných oblastech může mít pozitivní vliv na přírodní prostředí.“* (str. 38)

Opatření přesto neobsahuje žádné konkrétní podmínky, které by výslovně bránily zalesňování cenných pozemků (květnaté louky, luční enklávy v lesích aj.) nebo vyžadovaly využití přirozené skladby stromů.

Stejně tak promarnuje šanci soustředit podporu do projektů, které budou mít vysoký ekologický užitek – tedy především v oblastech s nízkým podílem lesa a s využitím přirozené druhové skladby.

Nepřímou kladnou motivací jsou poněkud vyšší sazba podpory na vysazování listnatých dřevin (oproti jehličnatým) a požadované předložení vyjádření ÚHÚL k typologickému zařazení pozemku. Není však záruka, že projekty s jinou druhovou skladbou, než odpovídá stanovisku ÚHÚL, nebudou podpořeny.

Hnutí DUHA silně nesouhlasí s tím, aby stát z

veřejných prostředků financoval další rozšiřování nepřírozených jehličnatých kultur v české krajině. Takový záměr je v přímém rozporu Národním lesnickým programem, podle kterého za *"základní, dlouhodobé řešení hlavních úkolů ochrany lesa lze považovat zvýšení stability lesních ekosystémů"*, jehož *"lze dosáhnout cílenou, převážně biologickou meliorací většiny lesních stanovišť. Základním prostředkem pro naplnění tohoto cíle je postupná diverzifikace druhové skladby dřevin."* Navržené opatření může situaci naopak ještě zhoršit.

Poznamenáváme v této souvislosti, že navržené opatření je dokonce ještě horší než současná podpora v HRDP (kterou Hnutí DUHA z podobných důvodů rovněž kritizovalo¹⁸). Byla vyškrtuta podmínka vyjádření orgánu ochrany přírody k zalesňování pozemků nad 0,5 hektaru.

Zalesňování proto – paradoxně – představuje po ekologické stránce jednu z nejhorších součástí navrženého Programu rozvoje venkova. Vzniká tak situace, kdy stát dotacemi podporuje zachování extenzivních, druhově bohatých luk (v rámci agroenvironmentálních programů) a zároveň jiným opatřením subvencuje zalesňování, a tedy likvidaci těchto vzácných biotopů.

Připomínáme v této souvislosti, že dopady zalesňovacích projektů ostře kritizovalo květnové stanovisko vědců a odborných pracovníků ke stavu českých lesů. Více než 200 signatářů varovalo: *„Je nezbytné vyloučit zalesňování biologicky cenných přírodních lokalit, jako jsou malé enklávy bezlesí uvnitř porostů, druhově bohaté louky a podobně. V minulých letech tak byla zničena řada velmi kvalitních biotopů... Dotace na zalesňování zemědělských půd by měly směřovat především do oblastí s nízkou celkovou lesnatostí.“*

Navíc podpora vůbec neuvažuje použití přípravných dřevin, které je pro stabilitu budoucích lesních porostů klíčové.

Třetím silně problematickým bodem je ustanovení, podle kterého větší podporu mají dostávat projekty zalesňování v LFA a na plochách soustavy Natura 2000 (80 % přijatelných výdajů namísto 70 % v ostatních územích). Motivace ke vstupu do opatření tedy bude větší v horských a podhorských oblastech, kde je obvykle relativně větší míra lesnatosti, a tudíž menší potřeba rozšiřování plochy lesů, respektive na

¹⁸ Konečný, M., Matoušek, L., et Kotecký, V.: Ekologické dopady Společné zemědělské politiky a vstupu do EU v českém zemědělství, Hnutí DUHA, Brno 2004

		<p>plochách Natura 2000, kde lze očekávat cenné nelesní biotopy. Prioritou opatření by mělo být zalesňování v oblastech s nedostatkem lesa, tj. hlavně v nížinách.</p> <p>Hnutí DUHA níže navrhuje konkrétní úpravy tohoto opatření, které by zajistily:</p> <ul style="list-style-type: none"> • efektivní využití prostředků na prioritní projekty (zalesňování v oblastech s nedostatkem lesa, výsadbu porostů s přirozenou druhovou skladbou); • předcházení dalším škodám při zalesňování ploch s vysokou hodnotou pro ochranu přírody.
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.1.1. (zalesňování): oddíly Charakteristika podopatření a Podmínky poskytnutí podpory	<p>Doporučujeme do opatření doplnit dvě podmínky, které zajistí, že zalesňování bude přispívat ke snížení zornění zemědělské půdy a zabrání výsadbě na plochách s vysokou hodnotou pro ochranu přírody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podporu nelze použít na zalesňování travních porostů. <p>Dotace se tak soustředí na ornou půdu, kde má zalesňování větší efekt (snížování míry zornění zemědělské půdy, ochrana proti erozi, snížování odtoku, posilování biologické diverzity), a vyloučí se poškození biologicky cenných lokalit.</p> <p>Optimálním řešením je podporu výslovně omezit pouze na kultury: orná půda, chmelnice, vinice.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podmínkou je souhlas orgánu ochrany přírody. <p>Vrácení této podmínky, která je (pro plochy nad 0,5 ha) vyžadována v současné podpoře z HRDP, sníží riziko zalesňování cenných biotopů, jako jsou druhově bohaté louky. Doporučujeme souhlas vyžadovat vždy: předejde se tak ničení velmi kvalitních ploch, například lučních enkláv v lesích, které mohou být menší než 0,5 ha.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.1.1. (zalesňování): oddíly Charakteristika podopatření, Podmínky poskytnutí podpory, Způsob stanovení podpory a Forma a sazby podpory	<p>Navrhujeme konkrétními podmínkami zaměřit podporu na oblasti s nízkým podílem lesa a na nivy.</p> <p>Prioritou musí být využití dostupného – a malého – množství omezených finančních prostředků v oblastech, které trpí nízkým podílem lesa, a v nivách vodních toků, kde účinněji přispívá ke zvyšování retenční schopnosti. Zalesňování je zde potřebnější než v horských a podhorských oblastech.</p> <p>Navrhujeme k výběru tři varianty, jak opatření upravit, aby se zalesňování na tato místa zaměřilo.</p> <p>Ve všech variantách by podpora (respektive náhrada</p>

		<p>za ukončení zemědělské výroby) měla být vyplácena ve všech nivách vodních toků, a to včetně okresů s vyšší průměrnou lesnatostí. To je důležité pro zvýšení retenční schopnosti krajiny a potažmo posílení protipovodňových funkcí.</p> <p>Je možné:</p> <p>(a) Výslovně projekty omezit na okresy s nízkým podílem lesa.</p> <p>Podpora se bude vztahovat pouze na okresy s průměrnou lesnatostí nižší než 25 % (okresy: Strakonice, Hradec Králové, Jičín, Litoměřice, Louny, Pardubice, Benešov, Kutná Hora, Kladno, Kolín, Mělník, Nymburk, Praha-východ, Břeclav, Hodonín, Znojmo, Karviná, Nový Jičín, Prostějov, Přerov).</p> <p>Hnutí DUHA doporučuje zvolit tuto možnost. V případě, že nebude akceptována, lze zvolit variantu (b) nebo v horším případě (c).</p> <p>(b) Omezit náhradu za ukončení zemědělské výroby na zalesněném zemědělském pozemku pouze na okresy s průměrnou lesnatostí nižší než 25 %.</p> <p>Náhrada za ukončení zemědělské výroby na zalesněném zemědělském pozemku po dobu 15 let od jeho založení je velmi dobré opatření, které by mělo stimulovat výsadbu nových lesních porostů také v úrodných oblastech, kde je zemědělství ziskové a kde je nedostatek lesů. Proto je alternativou k variantě (a) řešení, které tento dílčí prvek podpory soustředí právě sem.</p> <p>(c) Omezit podporu v okresech s průměrnou lesnatostí vyšší než 25 % na projekty, které zajišťují protierozní funkci (žadatel by musel toto doložit v projektu).</p>
<p>Další ekologické aspekty</p>	<p>kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.1.1. (zalesňování): oddíly Charakteristika podopatření, Podmínky poskytnutí podpory, Způsob stanovení podpory a Forma a sazby podpory</p>	<p>Pokud stát ze svých prostředků financuje zalesňování, měl by vyžadovat, aby pomohlo nejen rozšířit plochu lesů, ale rovněž zlepšit přirozenou druhovou skladbu. Deklarovaným cílem lesnické politiky je postupná obnova přirozené druhové skladby. Není tedy důvod omezené finanční prostředky vynakládat na projekty, které k této prioritě nepřispívají, ačkoli by mohly. Veřejné finance musí být využity k podpoře nadstandardních záměrů.</p> <p>Navržené podmínky pro vstup do podopatření požadují pouze předložit <i>"projekt zalesnění s vyjádřením místně příslušného pracoviště Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů o typologickém zařazení pozemků"</i>. Nestanoví však povinnost toto</p>

		<p>vyjádření respektovat.</p> <p>Proto Hnutí DUHA silně doporučuje doplnit do opatření dvě podmínky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • použití přípravných dřevin při zalesňování zemědělské půdy, • při založení trvalého lesního porostu podporovat pouze použití dřevin v poměrech přirozené druhové skladby. <p>Přeměna zemědělských půd – tj. holých (trvale osluněných) ploch – na trvalé lesní porosty by se měla uskutečnit přes stádium přípravného lesa. První zalesnění zemědělských půd přímo klimaxovými dřevinami (například buk, jedle, smrk) je chybné. Podmínky na holých plochách negativně ovlivňují populaci dřevin: zvyšuje se podíl pionýrsky orientovaných složek (genotypů) populace. Ty jsou charakteristické krátkověkostí a v důsledku větší náchylností k poškození škůdci a různými dalšími stresujícími činiteli v pozdějším věku. Zpomalený růst klimaxových dřevin v mládí v lehkém a jen postupně se snižujícím zástínu odpovídá jejich přirozenému vývoji. Porosty založené přímo klimaxovými dřevinami mohou být příčinou ekologické nestability budoucího lesa. Pionýrské dřeviny by měly být při zalesňování zemědělských půd použity také vzhledem k očekávaným postupným změnám klimatu. Jsou totiž lépe schopny se přizpůsobit náhlým změnám než naše klimaxové dřeviny.</p> <p>Je proto zcela zásadní, aby podpora zahrnovala i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • založení porostu přípravných dřevin a péče o něj (například oplocenky proti zvěři); • založení trvalého porostu ne dříve než 10 let po založení porostu přípravného a péče o něj (například oplocenky proti zvěři) po dobu pěti let. <p>Fáze přípravných dřevin by měla být povinnou součástí zalesňovacího projektu. Podmínky poskytnutí podpory by ji měly výslovně vyžadovat.</p> <p>Zároveň by podmínky měly výslovně vyžadovat, aby poměry cílových dřevin trvalého lesního porostu v zalesňovacím projektu odpovídaly přirozené druhové skladbě odvozené z typologického zařazení dle vyjádření ÚHUL.</p> <p>Bude-li toto doporučení splněno, Hnutí DUHA nebude mít námitek proti případnému zrušení diferencovaných sazeb pro první založení jehličnatého a listnatého porostu.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.1.1. (zalesňování): oddíl	Příspěvek na první založení lesního porostu činí 80 % v LFA a oblastech soustavy Natura 2000. Takové

	<p>Forma a sazby podpory</p>	<p>řešení je silně problematické. Prakticky tak znamená vyšší motivaci pro zalesňování v územích s vysokou hodnotou pro ochranu přírody a v horských či podhorských oblastech. V prvním případě se zvyšuje riziko ničení cenných přírodních lokalit. Ve druhém případě povede k vyššímu zalesňování v územích, která obvykle netrpí deficitem lesa, a navíc k další polarizaci venkovské krajiny (úbytek zemědělství v LFA, soustředění produkce do intenzivních nížin).</p> <p>První problém by byl řešen vypuštěním travních porostů z podpory pro zalesňování (viz připomínka výše). Pokud bude tento bod upraven, jak připomínka doporučuje, Hnutí DUHA nic nenamítá proti vyšší sazbě příspěvku v oblastech soustavy Natura 2000 (ačkoli ji považujeme za zbytečnou – a tudíž problematickou z hlediska nakládání s veřejnými prostředky). Ovšem pokud zůstane současné znění (tj. podpora i pro zalesňování travních porostů), silně doporučujeme vypustit vyšší sazbu pro oblasti soustavy Natura 2000.</p> <p>Druhý problém lze řešit omezením podpory na okresy s lesnatostí do 25 % (viz připomínka výše). Pokud nebude program takto upraven, rovněž silně doporučujeme vyšší sazbu pro LFA vypustit.</p> <p>Maximální sazby veřejné podpory stanovené v nařízení o EAFRD (čl. 45, respektive Příloha) nejsou pevně stanovené a stát je nemusí respektovat. Nařízení výslovně stanoví, že subvence „je omezena maximální sazbou stanovenou v příloze“ (čl. 45, odst. 3) – jde tedy o horní hranici sazby, nikoli povinnou sazbu. Členským státům včetně České republiky nic nebrání, aby stanovily nižší hranici, než je maximální limit.</p>
<p>Ekologické dopady, Další ekologické aspekty</p>	<p>kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.1.2. (rychle rostoucí dřeviny): oddíl Cíle podopatření a Podmínky poskytnutí podpory</p>	<p>Hnutí DUHA podporuje zařazení tohoto velmi přínosného opatření do programu. Napomůže posílení venkovských ekonomik, podpoře obnovitelných zdrojů energie a snížení emisí oxidu uhličitého.</p> <p>Zároveň by měla být stanovena ekologická kritéria, která zajistí, že plantáže RRD nebudou zakládány například na druhově bohatých loukách. Proto také zde navrhuje doplnit jednu omezující podmínku – možné jsou dvě varianty:</p> <p>(a) buď projekty jsou limitovány na zakládání porostů na orné půdě – vyloučeny by tedy byly trvalé travní porosty (tuto variantu Hnutí DUHA preferuje);</p> <p>(b) nebo, pokud nebude schválena tato úprava, měl by podmínkou každého projektu s výjimkou záměrů na orné půdě být souhlas orgánu ochrany přírody.</p>

		<p>Pouze na okraj poznamenáváme, že je sporné, nakolik zakládání porostů RRD (tj. zemědělských monokultur) může přispívat ke splnění stanoveného cíle „[z]výšení biodiverzity a zlepšení ekologické rovnováhy krajiny“. Prakticky jde o záměnu jedné zemědělské kultury za jinou, poměrně intenzivní. Doporučujeme jej vypustit: zvýší se tak věrohodnost dílčího – a celkově pozitivního – opatření i celého programu.</p>
<p>Další ekologické aspekty</p>	<p>kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.2. (platby Natura 2000 v lesích) – obecně</p>	<p>Hnutí DUHA je vážně znepokojeno vypuštěním podopatření Ponechání lesa samovolnému vývoji.</p> <p>Šlo o mimořádně důležitou a pozitivní podporu. Pomohla by zajistit účinnou péči o české přírodní bohatství, zastavit pokles biologické diversity, zvýšit turistickou atraktivnost některých venkovských regionů a splnit závazky České republiky při ochraně soustavy Natura 2000.</p> <p>Ministerstvo zemědělství argumentuje, že „[v] souvislosti se zrušením tohoto [pod]opatření připravuje Ministerstvo životního prostředí vyhlášku „o stanovení podmínek poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením lesního hospodaření““. Vyhláška je připravována již dlouho před vypuštěním tohoto podopatření z PRV. Navíc s ním nijak nesouvisí. Finanční náhrady, které podle ní budou udělovány, se totiž týkají obligatorních podmínek ochrany přírody v územích soustavy Natura 2000: tedy případů, kdy se majitel či správce lesa pro omezení hospodaření nerozhoduje, nýbrž je po něm vyžadováno legislativními pravidly. Naproti tomu podpory z Osy 2, včetně tohoto opatření, jsou volitelné.</p> <p>Připomínáme, že objem prostředků alokovaných na opatření II.2.2 (Platby Natura 2000 v lesích) je naprosto nedostatečný z hlediska plnění jejich cílů, cílů Osy 2 i závazků České republiky. Přesun prostředků z jednoho podopatření do druhého tedy situaci neřeší. Alokace nadále zůstává zcela neadekvátní, pouze se snižuje výběr podpor a činností, ze kterých mohou majitelé a správci lesů volit. Paradoxní v této souvislosti je srovnání s jinými podporami v Ose 2, které plnění jejich cílů podkopávají.</p> <p>DANA FAXNOUT TABULKU? CHROBÁK NEMÁ TU SVOJI V PRAZE?</p> <p>Hnutí DUHA proto požaduje vrácení tohoto podopatření do Programu rozvoje venkova.</p> <p>Zároveň považujeme za potřebné zvýšit rozpočet tohoto opatření oproti původně (před jeho</p>

		<p>vyškrtnutím) zvažované částce. Cílový rozsah činil jen 25-35 km²: to je pouze 11-15 % lesů zařazených do NPR, respektive 7-9 % lesů v NPR+PR, bez prvních zón národních parků. Nízký rozsah byl důsledkem malé alokace (jen 24 milionů korun ročně). Percentuelní podíl na ploše lesů, kterých by se v zásadě při dostatečném rozpočtu mohlo týkat, je sice ve skutečnosti větší (podpora se měla vztahovat jen na nestátní lesy, které tvoří pouze část plochy rezervací). Nicméně doporučujeme obojí (cílovou rozlohu i rozpočet) podstatně zvýšit.</p>
Další ekologické aspekty	<p>kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.2.1. (zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího cyklu) – obecně a oddíly Rozsah podopatření, Vymezení podporovaných oblastí a Podmínky poskytnutí podpory</p>	<p>Důležité a pozitivní opatření – Hnutí DUHA silně podporuje jeho zařazení. Zajistí lepší péči o české přírodní bohatství a zastavení poklesu lesní biodiverzity, zvýší turistickou atraktivnost krajiny.</p> <p>Jsme ovšem znepokojeni nízkým rozpočtem: na podopatření je přiděleno pouhých 54 milionů korun ročně, tj. zcela nedostatečná částka.</p> <p>Extrémně nízký rozpočet pro toto podopatření či podopatření II.2.3.1 kontrastuje s podstatně – bezmála pětinasobně – větší částkou alokovanou na velmi kontroverzní podpory zalesňování, jež v současné formě často vedou ke snižování biologické diverzity, a jsou tak v přímém protikladu s cíli Osy 2.</p> <p>Omezení na lokality zařazené do soustavy Natura 2000 je pochopitelné: zajistí se tím zaměřením na nejvíce cenné plochy, a tudíž vyšší efektivnost opatření. Na druhou stranu je však možné, že tím vypadnou některá území, která jsou potenciálně rovněž velmi vhodná pro stejný management. Doporučujeme proto toto omezení ještě zvážit. Navrhujeme rovněž podstatné zvýšení rozpočtu.</p> <p>Považujeme rovněž za důležité zařadit mezi podmínky opatření povinnost ponechávat v porostu minimálně 10 stromů na hektar k zestárnutí a zetlení. Zajistí se tak důležité biotopy řady druhů živočichů, které jsou závislé na starých stromech nebo tlejícím dřevě.</p>
Další ekologické aspekty	<p>kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.3. (lesnicko-environmentální) – obecně</p>	<p>Hnutí DUHA je vážně znepokojeno vypuštěním podopatření Vytváření biotopů pro druhy vázané na staré stromy a tlející dřevo.</p> <p>Šlo o mimořádně důležitou a pozitivní podporu. Pomohla by zajistit účinnou péči o české přírodní bohatství, zastavit pokles biologické diverzity, zvýšit turistickou atraktivnost některých venkovských regionů a splnit závazky České republiky při ochraně soustavy Natura 2000.</p> <p>Ministerstvo zemědělství argumentuje, že „[v] souvislosti se zrušením tohoto [pod]opatření</p>

		<p>připravuje Ministerstvo životního prostředí vyhlášku „o stanovení podmínek poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením lesního hospodaření“.</p> <p>Vyhláška je připravována již dlouho před vypuštěním tohoto podopatření z PRV. Navíc s ním nijak nesouvisí. Finanční náhrady, které podle ní budou udělovány, se totiž týkají obligatorních podmínek ochrany přírody v územích soustavy Natura 2000: tedy případů, kdy se majitel či správce lesa pro omezení hospodaření nerozhoduje, nýbrž je po něm vyžadováno legislativními pravidly. Naproti tomu podpory z Osy 2, včetně tohoto opatření, jsou volitelné.</p> <p>Národní lesnický program přitom požaduje <i>"začlenění ponechávání některých stromů (stojících, zejména doupných, a výjimečně i spadlých) jako biotopů ptáků, savců, rostlin a mikroorganismů do běžných metod obhospodařování lesů"</i> (podtržení doplněno).</p> <p>Hnutí DUHA je ovšem připraveno akceptovat vypuštění tohoto podopatření, pokud se součástí všech lesnických podpor (tedy opatření: I.1.2, II.2.2, II.2.3) v Programu rozvoje venkova stane podmínka ponechávání alespoň 10 stromů na hektar k zestárnutí a zetlení.</p> <p>Je zcela namístě, aby stát podmínil i komerční dotace – tedy svého druhu privilegium – splněním nadstandardní podmínky nad rámec zákonných povinností. Bude tak majitele a správce lesů motivovat, aby pomohli dosáhnout cílů Národního lesnického programu.</p>
<p>Další ekologické aspekty</p>	<p>kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.3.1 (druhová skladba) – obecně, oddíl Charakteristika podopatření, Rozsah podopatření a rozpočet</p>	<p>Důležité a pozitivní opatření – Hnutí DUHA silně podporuje jeho zařazení. Podpora zajistí lepší péči o porosty a ochranu lesních půd před degradací, pomůže zastavit pokles biologické diverzity v lesích a zvýší turistickou atraktivitu venkovské krajiny v cílových oblastech.</p> <p>Má ovšem silné pochybnosti o dostatečnosti cílového území (pouhých 400 km²) a potažmo navržené částce podpory. Vzhledem k tomu, že jde o necelá 3 % nestátních lesů, jen stěží lze hovořit o <i>„důsledné[m] naplňování základní strategické priority NLP – obhospodařování lesů podle zásad trvale udržitelného hospodaření“</i> (podtržení doplněno).</p> <p>Velmi nízké pokrytí je způsobeno minimální alokací: navržený rozpočet počítá pro toto podopatření s pouhými 71 miliony korun ročně, tedy velmi nízkou a zcela nedostatečnou částkou.</p> <p>Pokud se lesní hospodaření má postupně měnit v</p>

		<p>udržitelné, je nutné, aby se takový typ opatření plošně stával běžnou praxí. To ovšem už v perspektivě roku 2013 vyžaduje podstatně větší objem prostředků.</p> <p>Očekávaný rozsah opatření činí 40 000 hektarů při rozpočtu asi 71 milionů korun ročně. V předchozí verzi PRV (prosinec 2005) šlo o 60 000 hektarů s rozpočtem 43 milionů korun. Co je příčinou tohoto rozporu?</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.3.1 (druhovú skladba) – oddíl Podmínky poskytnutí podpory	<p>Doporučujeme podmínku, podle které <i>"[s]kutečný věk porostní skupiny musí být v rozpětí 6 až 30 let"</i> změnit na následující:</p> <p>"Skutečný věk etáže, včetně etáže vzniklé pod mateřským porostem nebo pod přípravným porostem, musí být v rozpětí 6 až 30 let."</p> <p>Je nanejvýš žádoucí, aby se MZD cílové druhové skladby začaly vysazovat nikoli až po smýcení mateřského porostu, nýbrž se s nimi pracovalo již předtím: v případě jedle třeba i 30 let před smýcením. Formulace podmínky musí být natolik jednoznačná, aby nevyloučila z podpory vlastníky, kteří obnovují porostní skupiny zvýšeným podílem MZD pod mateřským nebo přípravným porostem, který ještě nedomýtili.</p>
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.4.1. (obnova lesnického potenciálu, preventivní opatření) – obecný komentář	<p>Realizace některých navržených opatření může mít také velmi negativní ekologické dopady. V praxi se setkáváme často s dogmatickým uplatňováním konvenčních postupů intenzivního lesnického hospodaření, ačkoli nejsou nezbytné. Hnutí DUHA proto silně doporučuje doplnit minimální ekologické standardy, které zajistí využití těchto podpor pouze k nezbytným opatřením bez velkých škod na lesních a/nebo vodních ekosystémech.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.4.1. (obecně a oddíl Základní charakteristika opatření, Cíle opatření a Popis opatření) – ochranná opatření pro zamezení resp. zmírnění škod a mimořádná opatření při kalamitách	<p>Navrhujeme v podmínkách opatření zcela vyloučit možnost podpory aplikace insekticidů s výjimkou aplikace na skládkách dřeva.</p> <p>Insekticidy hubí veškerý hmyz – nejen cílové druhy; hrozí také kontaminace vodních zdrojů. Navíc bioakumulativní látky pronikají do potravních řetězců. Přitom se aplikují letecky na plochu, nikoli jednotlivé napadené listy stromů. Představují tedy dramatický zásah do bioty.</p> <p>V případě, že nebude vyloučení akceptováno, doporučujeme zařadit tři dodatečné podmínky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podpora nebude poskytována na aplikace insekticidů proti listožravým druhům hmyzu na listnatých dřevinách; • vyloučeny budou akce v chráněných územích; • při použití insekticidů žadatel musí doložit od-

		<p>borným posudkem, že není možné jiné řešení.</p> <p>Kalamity listožravého hmyzu na listnáčích nevedou k úhynu stromů. Napadené stromy normálně přežívají, nanejvýš – při enormních gradacích – dochází k uhynutí jednotlivých kusů. Kalamity trvají do několika let a poté se populace škůdce hroučí, takže gradace odezní bez jakýchkoli zásahů, les žije dál. Jediná škoda, kterou listožravý hmyz působí, je ztráta na přírůstu stromů. Plošné aplikace insekticidů jsou tedy v tomto případě příliš drastickým prostředkem.</p>
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.4.1. (obecně a oddíly Základní charakteristika opatření, Cíle opatření a Popis opatření) – rekonstrukce poškozených lesních porostů, obnova lesa po kalamitních těžbách	<p>Pro obnovu lesů zničených kalamitami škůdců nebo ohněm platí totéž co pro opatření č. II.2.1.1. (První zalesnění zemědělské půdy).</p> <p>Podpora se tedy musí omezit pouze na projekty, které:</p> <ul style="list-style-type: none"> • využívají přípravných dřevin (výsadba či výsev) a zároveň • používají cílové dřeviny sazené nebo seté nejdříve po deseti letech po založení přípravného porostu, jež zajišťují přirozenou druhovou skladbu pro dané stanoviště. <p>Podpora by měla být poskytnuta také na opatření směřující ke vzniku přirozené obnovy – odklad zalesnění, příprava půdy, oplocení.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.4.1. (obecně a oddíly Základní charakteristika opatření, Cíle opatření a Popis opatření) – preventivní protipovodňová opatření a protierozní opatření na lesních půdách	<p>Některé projekty podporované tímto opatřením mohou být také silně kontroverzní, protože by mohly mít velmi negativní dopady na vodní režim a na stav či ochranu akvatických i pobřežních ekosystémů.</p> <p>Poukazujeme v této souvislosti na výslovné varování posouzení SEA: <i>„Pokud by tato opatření byla realizována dnes obvyklým způsobem, hrozí nebezpečí poškození přírodního prostředí, biotopů a významných druhů rostlin s živočichů. Většina popovodňových stavů vodních toků totiž bývá hodnocena jako prospěšná a revitalizační z hlediska ochrany přírody.“</i> (str. 39)</p> <p>Navíc má Hnutí DUHA vážné pochybnosti, zda taková definice odpovídá čl. 48 nařízení o EAFRD. Protipovodňová ochrana na vodním toku v lese je jen sotva potřebná k zajištění lesnického potenciálu okolních porostů. K prevenci snižování lesnického potenciálu je nutná pouze ochrana lesních cest či most(k)ů (jež mohou být potřebné k těžbě dřeva) před případným poškozením.</p> <p>Kvůli zvýšení efektivity podpory a ochrany biodiverzity i přirozeného hydrologického režimu Hnutí DUHA proto doporučuje stanovit pro projekty následující podmínky:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • nebudou podporovány žádné projekty, které urychlují odtok vody z lesa; • nebudou podporovány projekty, které omezí průchodnost vodních toků pro živočichy; • nebudou podporovány projekty, které poškozují biologicky cenné lokality; • úpravu přirozeně vzniklých koryt vodních toků lze podporovat pouze v míře nezbytně nutné k bezprostřední ochraně lesních cest a mostů před poškozením; • k projektu musí žadatel předložit souhlasné stanovisko orgánu ochrany přírody. <p>Zajistí se tak, že podporu nedostanou kontraproduktivní projekty, které by snižovaly retenční schopnost území nebo poškozovaly biologickou diverzitu lesa, vodních či pobřežních ekosystémů a/nebo přirozenou dynamiku vodních toků.</p>
Ekologické dopady	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.4.1. (obecně a oddíly Základní charakteristika opatření, Cíle opatření a Popis opatření) – odstraňování povodňových škod na drobných tocích a v povodích, likvidace erozních rýh, nádrží a strží na lesních půdách	<p>Některé projekty podporované tímto opatřením mohou být také silně kontroverzní, protože by mohly mít velmi negativní dopady na vodní režim a na stav či ochranu akvatických i pobřežních ekosystémů. Řada takových projektů by navíc mohla být celkem zbytečná.</p> <p>Navíc má Hnutí DUHA vážné pochybnosti, zda taková definice odpovídá čl. 48 nařízení o EAFRD. Obnova přirozeného koryta vodního toku při povodni jen sotva snižuje lesnický potenciál okolních porostů. K obnově lesnického potenciálu je nutná pouze rekonstrukce případně poškozených lesních cest či most(k)ů (jež mohou být potřebné k těžbě dřeva).</p> <p>Pro zvýšení efektivity podpory a ochrany biologické diverzity i přirozeného hydrologického režimu Hnutí DUHA proto doporučuje stanovit pro projekty následující podmínky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nebudou podporovány žádné projekty, které urychlují odtok vody z lesa; • nebudou podporovány projekty, které omezí průchodnost vodních toků pro živočichy; • nebudou podporovány projekty, které poškozují biologicky cenné lokality; • úpravu přirozeně vzniklých koryt vodních toků lze podporovat pouze v míře nezbytně nutné k opravám lesních cest a mostů; • k projektu musí žadatel předložit souhlasné stanovisko orgánu ochrany přírody. <p>Zajistí se tak, že podporu nedostanou kontraproduktivní projekty, které by snižovaly retenční schopnost území nebo poškozovaly biologickou diverzitu lesa, vodních či pobřežních</p>

		ekosystémů a/nebo přirozenou dynamiku vodních toků.
Ekologické dopady, Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.2. (Osa 2), Opatření II.2.4.2. (neproduktivní investice v lesích) – obecně a oddíl Příjemce podpory	<p>Jde o velmi pozitivní, přínosné projekty. Hnutí DUHA je silně podporuje. Zvýší přístupnost, rekreační hodnotu turistickou atraktivnost lesů; podpoří tak rovněž venkovské ekonomiky.</p> <p>Příjemci podpory jsou omezeni na vlastníky a nájemce lesních pozemků, popřípadě jejich sdružení. Takové omezení je zbytečné a kontraproduktivní. Žadatelé o podporu zařízení pro turistiku mohou být i další (turistické spolky; obce, které nevlastní lesy; sdružení obcí; místní neziskové organizace aj.). Doporučujeme proto výčet příjemců podpory rozšířit o další právnické osoby, které budou moci předložit souhlas majitele lesa s projektem.</p> <p>Hnutí DUHA zároveň silně pozitivně kvituje, že oproti verzi PRV z října 2005 byla vypuštěna podpora kontroverzních a ekologicky často kontraproduktivních činností (lesní cesty, tj. podpora ekonomiky těžby dřeva; meliorace; zásahy do přirozené dynamiky vodních toků a do vodního režimu) a že byl zvýšen rozpočet na toto opatření. OVĚŘIT POLE TABULKY.</p>
Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.3. (Osa 3), Opatření III.1.1. (diverzifikace činností nezemědělské povahy) – obecně a oddíl Vymezení podporovaných území	<p>Velmi přínosné opatření, které pomůže ekonomickému oživení venkovských obcí i snížení emisí oxidu uhličitého. Hnutí DUHA jej silně podporuje.</p> <p>Hnutí DUHA zároveň silně pozitivně kvituje, že horní hranice velikosti měst a obcí, na které se opatření vztahuje, byla snížena ze 30 000 obyvatel na 2000 lidí. Takové řešení zajistí, že prostředky budou cíleně investovány do rozvoje venkova a menších obcí.</p>
Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.3. (Osa 3), Opatření III.1.2. (podpora zakládání a rozvoje podniků) – obecně a oddíl Vymezení podporovaných území	<p>Velmi přínosné opatření, které pomůže ekonomickému oživení venkovských obcí i snížení emisí oxidu uhličitého. Hnutí DUHA jej silně podporuje. Zároveň pozitivně kvitujeme cílené zaměření na venkov podobně jako v předchozím případě.</p>
Ostatní	kap. 5.2.3. (Osa 3), Opatření III.1.3. (podpora turistiky) – obecně a oddíl Vymezení podporovaných území	<p>Velmi přínosné opatření, které pomůže ekonomickému oživení venkovských obcí. Zároveň pozitivně kvitujeme cílené zaměření na venkov podobně jako v předchozích dvou případech. Hnutí DUHA jej silně podporuje.</p>
Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.3. (Osa 3), Opatření III.2.1.1. (obnova a rozvoj vesnic) – obecně a oddíly Charakteristika opatření, Přijatelné výdaje a Forma a výše podpory	<p>Velmi přínosné opatření, které zajistí lepší kvalitu života, nižší znečištění, lepší využívání přírodních zdrojů a oživení venkovských ekonomik. Hnutí DUHA jej silně podporuje.</p> <p>Hnutí DUHA zároveň vítá výslovné zařazení kořenových čistíren odpadních vod mezi podporované projekty, doplnění obnovy přirozených</p>

		<p>koryt vodních toků, upřesnění podporovaných projektů odpadového hospodářství a zvýšení horní hranice podpory těchto záměrů (na 10 milionů korun) v nové verzi PRV.</p> <p>Pozitivně kvitujeme také zařazení obnovitelných zdrojů energie a podporu doprovodné zeleně podél budovaných cest (již v předchozí verzi PRV).</p> <p>Obě skupiny úprav znamenají významné vylepšení navrženého opatření.</p>
Další ekologické aspekty, Ostatní	kap. 5.2.3. (Osa 3), Opatření III.2.2. (ochrana a rozvoj dědictví venkova) – obecně a oddíl Forma a výše podpory	<p>Velmi přínosné opatření, které zajistí lepší kvalitu života na venkově, oživení venkovských ekonomik, zvýšení turistické atraktivnosti venkova, sociální stabilitu a kvalitnější péči o české přírodní i kulturní bohatství. Hnutí DUHA jej silně podporuje.</p> <p>Opatření ovšem bylo oproti předchozí verzi PRV prakticky – ačkoli ne výslovně – omezeno na přírodní dědictví. Vypuštěna byla podpora ochrany a využití kulturního dědictví venkova. Hnutí DUHA to považuje za zbytečné a kontraproduktivní. Doporučujeme činnosti zaměřené na kulturní dědictví do opatření vrátit.</p> <p>Pozitivně kvitujeme zvýšení maximální výše příspěvku pro neziskové organizace na 100 %.</p> <p>Odstraní se tak diskriminace neziskových organizací a usnadní se přístup NNO – které většinou zajišťují velmi efektivní využití prostředků a kvalitní realizaci projektů – k této podpoře.</p> <p>Rovněž vítáme zaměření podpory na obce do 2000 obyvatel, které zajistí cílený rozvoj venkova.</p>
Další ekologické aspekty	obecně	<p>V programu zcela chybí podpora pěstování energetických (nebo energetických i technických) bylin. Přitom právě tento obor je nejdůležitější oblastí rozvoje obnovitelných zdrojů. Proto se může stát perspektivním novým zdrojem příjmů pro zemědělské podniky a důležitou strategií diverzifikace venkovských ekonomik.</p> <p>Program rozvoje venkova se přesto omezuje pouze na podporu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pěstování rychle rostoucích dřevin (což je podstatně méně důležitý obor), • zařízení k využívání obnovitelných zdrojů (biomasa, bioplyn, případně další). <p>Hnutí DUHA silně doporučuje takové opatření do programu zařadit. Charakterem by spadalo nejspíše do Osy 1 nebo Osy 3. Pěstování energetických plodin patří mezi klíčová opatření, jež mohou posílit ekonomiku zemědělských oblastí. Bude ovšem mít i další přínos: přispěje k rozvoji obnovitelných zdrojů</p>

		<p>energie a snižování vysokých emisí oxidu uhličitého.</p> <p>Opatření může být založeno na dřívější národní podpoře řízené ministerstvem zemědělství. Ať už půjde o jedno, nebo dvě opatření, mělo by zahrnovat podporu pro pěstování:</p> <ul style="list-style-type: none"> • technických plodin pro výrobu obnovitelných surovin a materiálů (například technické odrůdy konopí setého, plodiny s vysokým obsahem škrobu, len přadný apod.); • energetických bylin – opatření by ovšem nemělo a priori stanovovat taxativní výčet plodin, na které se podpora bude vztahovat, aby bylo možné seznam během období 2007-2013 operativně rozšiřovat podle výsledků pokusů s novými druhy, jež rychle postupují. Opatření lze například formulovat tak, že podporovány budou všechny energetické plodiny, které nejsou z podpory výslovně vyloučeny. <p>Mezi podporované plodiny by měly patřit druhy jednoleté (například laskavec, konopí seté, sléz přeslenitý), dvouleté (například pupalka dvouletá, komonice bílá) i víceleté a vytrvalé (například mužák prorostlý, jestřabina východní, topinambur, psineček bílý, čičorka pestrá, oman pravý, šťovík krmný, sveřep bezbranný, sveřep samužníkovitý, chrastice rákosovitá).</p> <p>Šlo by o ekvivalent opatření k podpoře zakládání porostů rychle rostoucích dřevin, které je do programu zařazeno. Potenciál energetických bylin na českém venkově je ovšem podstatně větší než možnosti pěstování rychle rostoucích dřevin.</p> <p>Technické podrobnosti opatření doporučujeme připravit ve spolupráci s organizací CZ Biom.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.1. (Osa 1) – obecně	<p>Oproti předchozím verzi byla z PRV vypuštěna dvě podopatření (původní označení I.2.2 a I.2.3) zaměřená na jakost potravin a na informace a propagaci vybraných druhů potravin.</p> <p>Obě podpory jsou – mimo jiné – velmi důležité pro rozvoj ekologického zemědělství. Právě stagnující trh je hlavní překážkou jeho rozvoje v České republice.</p> <p>Opatření by zemědělcům pomohla ke vstupu do ekologického zemědělství a podobných programů, jež posilují ekonomickou perspektivnost jejich podnikání, vytváření pracovní místa a snižují ekologické dopady hospodaření. Zároveň pomohou rozvíjet trh s biopotravinami a bioprodukty.</p> <p>Proto jsou velmi důležitá pro splnění cílů Osy 2 – zvýšení konkurenceschopnosti jednoho z klíčových</p>

		<p>perspektivních sektorů českého zemědělství – i pro zajištění synergence mezi jednotlivými osami.</p> <p>Hnutí DUHA silně nesouhlasí s vypuštěním obou podopatření a žádá jejich vrácení do programu.</p> <p>Nelze přitom dost dobře argumentovat státní propagací ekologického zemědělství, která je plošná a ne cílí na konkrétní produkty a výrobky. Omezuje se tedy na nepřímou podporu a zdaleka není tak účinná jako přímá propagace.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 5.2.2. (Osa 2) – obecně	<p>Z Osy 2 bylo vyřazeno opatření Neproduktivní investice na zemědělské půdě, jehož účelem byla propagace</p> <p>Velmi přínosná opatření. Podpoří kvalitu života na venkově a jeho turistickou atraktivnost, takže vytvoří nová pracovní místa. Pomohou ochraně proti erozi a péči o české přírodní bohatství, zvýší biologickou diverzitu a ekologickou stabilitu. Zároveň jde o podporu kriticky důležitou pro zvýšení retenční schopnosti krajiny: tedy k omezení rizika povodní a velikosti povodňových škod, především při lokálních záplavách. Hnutí DUHA je silně podporuje.</p> <p>S významem opatření ovšem kontrastuje dramaticky nízký rozpočet, který činí v průměru 11 milionů korun ročně. Hnutí DUHA jej považuje za naprosto nedostatečný. Silně doporučujeme jeho výrazné zvýšení.</p> <p>Doporučujeme rovněž rozšířit podporu z vlastníků rovněž na nájemce půdy s tím, že podmínkou je předložit písemný souhlas vlastníka. Velká část orné půdy v České republice je obhospodařována nájemci. Není důvod tyto pozemky z klíčového opatření vylučovat.</p>
Další ekologické aspekty	kapitola 5.3. (cíle a indikátory)	<p>Doporučujeme mezi indikátory měřící úspěšnost opatření, která slouží k podpoře obnovitelných zdrojů energie (I.1.1., II.2.1.2, III.1 a III.2.), zařadit klíčové měřítko: velikost emisí oxidu uhličitého, kterým se předešlo substitucí fosilních paliv.</p>
Další ekologické aspekty	kap. 12.1. a 12.2. (partneři)	<p>Ekologická organizace Hnutí DUHA a platforma Duha pro venkov nejsou totéž, jak se autoři PRV evidentně domnívají.</p> <p>Výčet partnerů stojí za pozornost i celkově. Nestátní partneři se v něm omezují převážně na zemědělská sdružení, potravinářský průmysl nebo obecní a komunitní organizace. Zcela v něm chybí řada nestátních aktérů, kteří se problematice související s venkovem, zemědělstvím, potravinami, lesnictvím či obnovitelnými zdroji soustavně zabývají: například jakékoli ekologické organizace (Česká společnost</p>

ornitologická, Český svaz ochránců přírody, Hnutí DUHA a další) nebo organizace spotřebitelské.

Podobně pozoruhodné je, že PRV věnuje samostatnou kapitolu připomínkám jedné zájmové skupiny – Agrární komory –, ale jiné zaslané písemné připomínky neuvádí ani nekomentuje.